

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De turre cremanta - Cod. Aug. pap. 162

Jacobus <de Paradiso>

[Reichenau], [15./16. Jahrh.]

Teil 4, Druck: Tractatus de apparationibus mit handschriftlichem Zusatz

[urn:nbn:de:bsz:31-90421](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-90421)

In status fuit et descriptus videlicet per

et sic in operibus... An li boni... illud...

Tractatus de apparitionibus animarum post exitum
eas a corporibus. et de earundem receptaculis. editus
in exordia ab excellentissimo viro Jacobo de Clusa
ordinis cartusienis. sacre pagine professoze doctissimo

Rogamus vos ne timeamini per spiritum. Verba
sunt apostolica. ad plebem thessalonicam missa. in
epistola secunda capitulo secundo. eandem solertia
ne terrore concuteret propter persecutiones. arbitrans
quasi tunc instaret dies iudicii proximam futura. ut patet
ex sequentibus verbis eiusdem capituli. ubi aposto-
lus predicat ei prius venturum filium perditionis. quem nos an-
tichristum dicimus. et eius fallaciam in signis mendacibus.
Hec verba non absurde sumi possunt ad propositum no-
strum. Fateor enim puritate mea sepe a multis pul-
satam quod opinor de apparitionibus quorundam spirituum
in quibusdam monasteriis. cimiteriis. ecclesiis. siue domibus
quod quibusdam sine molestatione ac turbatione terribili se osten-
tant. lapillos ollas siue alias res pronunciantes. mensas et
scana subuertentes. Interim quoque hec turbativa exercet
ut etiam habitatores cogant fugere et habitaciones solle-
nes deserere sine magno damno. De quo certam me fa-
teor habere noticiam imo et compassionem cum eisdem. et
licet orationes facte fuerint et aliqua ceremonialia ser-
uata non tamen cessavit illa inquietudo. Quid igitur de
hoc possit tarditas mea in hac obscura materia videre
prout deus donare dignabitur poscentibus non negabo
manifestare. non prescribens in his certius et verius sen-
tientibus. protestatione solenni in scholis theologicis
fieri consueta. per me crebrius repetita. semper salua et
premissa. Nec inutile michi persuadere videor aliquid de ta-
libus speculari. si tamen veritas in his valeat dinosci. pri-
mo propter turbationem hominum foeliu summouendam

in 6 aliter

in 3 a

vix agt. h. 30. 6. de f. 10.
tum propter animarū forte ibidez apparentiū subuen-
tionez. vt post patebit. Tum propter fideliū vt emen-
dare studeant vitā suā āmōtōz; Nec em̄ puto tales
apparitiones fieri apud homines infideles. siue sara-
cenos siue iudeos. quia tales cause apud eos locū non
hñt. has em̄ causas inter alias puto non esse minimas
licet apd infideles alias apparitōes fieri. nō sit impossi-
bile scz demōioz. non animarū christianarū suffragia
poscentiū. de2 em̄ et natura nihil agunt nec pmittūt
frustra. Humiliter igitur aggrediar hanc latebrosam
materiā. que in scripturis doctoz non satis est digesta
quantū valeo tam ad fontem veritatis recursū habi-
turus et inde haustur2 benuolis lectorib2 proponam
vemas petens de inculto stilo et materia forte minus
certificata. probabilem eam affirmans non ex primis
principiis demōstratiē deductā. Nec em̄ hec materia
subiecta est primis principiis saltem humanis sed vo-
luntati diuine que humano iudicio minime obnoxia
existit. Occurrunt ergo aliqua ad propositum.

- ¶ **P**rimo de egressu animarū humanarū a corporibus
per sententiam mortis.
- ¶ **S**ecundo de receptaculis et locis ad que perducūtur
post egressum. et de habitudinib2 eoz.
- ¶ **T**ertio de apparitōib2 que fiunt ab animab2 exutis
ad homines viuentes.
- ¶ **Q**uarto de experimētatorib2 siue inquisitorib2 harū
animarū et quomō expediat eos esse dispositos.
- ¶ **Q**uinto de ceremoniis p̄cedentib2 ad istā experietā.
- ¶ **S**exto de interrogatoriis ab animab2 faciendis.
- ¶ **S**eptimo quomodo cognosci valeant si vere aut ficte
appareant et de modo cognoscendi bonum spiritum
a peruerso.

¶ **O**ctauo quomodo sint executiones suffragioz facien-

*Procli x dy 4 r 23. n. d. r. 3. r. 4. m. m. v. c. p. d. i. n. d. q. l. 8. r. 1. t. p. b. h. t. e. c. p. n. d. p. h. o. e. h. u.
2. s. g. r. a. n. d. a. r. o. n. i. h. y. d. f. u. n. d. i. p. r. i. n. c. i. p. i. u. t. u. r. e. d. d. i. s. p. o. s. i. t. d. e. l. i. b. e. r. i. t. e. m. e. n. t. i. a. n. d. d. i. s. p. o. s. i. t.
c. u. e. n. d. e. p. r. i. n. c. i. p. i. a. v. e. r. a. a. p. p. r. e. h. e. n. d. i. t. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t. a. t. e. m. e. n. t. i. a. n. d. d. i. s. p. o. s. i. t. d. e. l. i. b. e. r. i. t. e. m. e. n. t. i. a. n. d. d. i. s. p. o. s. i. t.
p. u. n. d. e. d. i. c. t. u. r. i. t. a. t. e. h. y. p. o. t. e. s. i. s. d. e. n. d. i. t. q. u. i. d. a. m. a. d. h. u. m. a. n. i. t. a. t. e. p. u. n. d. e. d. i. c. t. u. r. i. t. a. t. e. h. y. p. o. t. e. s. i. s.
d. e. u. m. a. r. e. d. d. e. g. r. a. n. t. a. p. d. u. n. d. e. g. r. a. n. t. p. e. t. r. i. t. a. t. e. m. e. n. t. i. a. n. d. d. i. s. p. o. s. i. t.*

de si aliqua desiderant a viventibus. Et considerandus est aduentus et recessus eaz.

De egressu animarum humanarum a corporibus per sententiā mortis.

Quantum ergo ad primū sciendū qd vt patet ex reuelationibz quorū dā dolorissima ē separatio anime a corpore. nam pena illa excedit om̄s seculi penas. licet ab hominibz aliis non sentiat̄. Cuius primi ratio est. quia naturalis anime appetit̄ ad corpus rumpit̄. et violatio istius appetit̄ naturalis multum est penalis. Sicut etiā in alterius morte scz uxoris aut filiorū seu amicosū dolor est ḡuis. Sicut de sancto augustino legit̄. cui visū fuit qd in morte sui cari amici mediū cordis sui ablatū fuit. Itē aīa an̄ infusione ei in corpus nusq̄ esse habuit s; infundendo fuit creata et creando infusa. ignorat igit̄ quo ducet̄ post mortem et in quo statu ponenda sit. Scit q̄dem ex scriptura multa loca aīaz esse. s; ignorat locū sibi deputatū. Legimus etiā de electorū aīabz qd difficile exierūt corpora. ut patet in vitalis patrū qd angeli descenderūt ad quendā peregrinū desolatū in platea iacentē qui hortabant̄ aīam eius vt eriret. q̄ trepidabat erire donec melodia dulcissima veniens de celo dulcibus modulis resoluebat eā a corpore. Sic de pluribz legit̄ qd chozi celestes auditi sunt in sanctorū obitu iubilantes. Recessit aut̄ anima a corpore prop̄ incontentantiaz corporis ex discrepatōe et distractōe qualitātū et humorum in corpore. inde em̄ spiritus vitales per quos aīa operat̄ in corpore grossescunt et deficiunt. et potentie anime tā vegetatiue q̄ sensitīue instrumentales reddunt̄ inhabiles ad opanduz. quia anima nihil potest agere sine illis etiā in actibus potentie intellectīe. Ex tertio de aīa. Oportet quemlibet intelligentem fanz

Separatio anime a corpore. & dicitur

quod dicitur in dicitur sine dolore
quod dicitur in dicitur sine dolore
penas ad dicitur

Quid anima dicitur
quod dicitur in dicitur sine dolore
quod dicitur in dicitur sine dolore
penas ad dicitur

Aia p[er]d[ur]at[ur] h[ab]e[n]do

tasmata speculari. Igitur destitutis potentis aia non
p[ot]t diuti[us] in corpe morari. sicut citharista cordis de-
structis n[on] p[ot]t citharisare. Et disponit[ur] corp[us] ad alia
forma[m] per qlitates elemtares scz ad putrefactōez. **C**on-
seruat[ur] aut aia in corpe per armonia[m] qlitatū proporti-
onatarū opationib[us] hūanis. et tūc viuificat corp[us] ma-
nentib[us] illis. q[ui]b[us] destructis aia recedit. sicut videm[us]
in m[em]bris putrefactis q[ui] oportet abscindi ne totū corp[us]
ificiat[ur]. Nec tñ aia per p[re]cisionez aliquorū m[em]broz corpo-
ris. etiā partē amittit sicut corp[us] s[ed] desinit viuificare
illā partez prop[ter] causa[m] iā dictā. q[ui]a aia est tota in toto
corpore et in qlib[us] p[ar]te tota capiēdo totū kathegmati-
ce pro integro. Nec hoc corp[us] post aie egressu[m] p[ot]t vi-
uificari aut viuū fieri naturalit[er] etiā si eēt in corpe mis-
terato redeat ad p[ri]mū p[ri]ncipiū generatōis sicuti p[ri]us
in utero per decisionē seminis a generāte et ad corp[us]
organizatū per virtutez descisa[m] a generāte. licet vir-
tute diuina aia exuta p[ot]t reuiri corpi eidez. sicut in
lazaro et in iuvene vidue resuscitato et thabita. sicut
fiet in die iudicij generalis resuscitatio. **S**z diceret q[ui]s **C**
in pluzib[us] morientib[us] n[on] appet dolor s[ed] q[ui] dormiendo
moriūt[ur]. **V**ez q[ui]de[m] q[ui]a a circūstātib[us] n[on] videt[ur] pena. sed
nescim[us] q[ui]d int[er] agat[ur]. q[ui]a cor e[st] p[ri]mū viuēs et vltimum
moriens. Et q[ui]a m[em]bra exteriōra p[ar]t[em] destituūt vizib[us] et
p[ar]t[em] p[er]uant[ur] op[er]atōib[us] suis q[ui] interioza ad q[ui] sanguis con-
fluit. ideo exteriōza desolata manēt vt nec lingua cla-
mare nec man[us] palpitare nec aures audire possint. sed
tota vitalis vis remanet in corde. Et si esset q[ui] possent
m[em]bra exteriōra moueri. magna signa doloris videre-
mus. **I**deo dic[it] p[ro]ph[eta]. Odor senū dulcis. q[ui]a ad vltimā
destitutionem vizium deueniunt et in eis est parua re-
sistentia nature. et q[ui] diu illa resistere p[ot]t tam diu aia
manz i corpore. **I**do iuvenes gūi[us] moriūt[ur] vt plurimū

*Quare dicitur quod dicitur
quod dicitur dicitur*

*quod dicitur
quod dicitur*

et diu languentes etiā cū tranquillitate moriuntur. **E**x illo elicio q̄ ex trāquilla vel q̄ui resolutione aīe a corpore non pōt elici stat² bon² aut mal² post hāc vitā sicut quidā ignorantēs arguunt. quia mors sequit̄ nature dispositōez de lege amuni. **S**ec² est de diuina dispensatione. **A**liquādo sancti multo penalius moriuntur q̄ reprobi. et aliqñ econuerso. **N**ā legim² augustinū et bernhardū in dolorib² q̄uib² discessisse. **E**t alios etiā legim² in tāta intransquillitate obisse vt nec corpa eoz poterāt sepeliri. vt narzāt **g**regori² de quodaz comite qui tam p² sanct² fuit reptus cum iā dudū in sepulcro quieuisset ex refragrancia odoris de corpore eius et integritate corpis. **I**n vitalpat² legim² etiam de duobus coniugatis viro sancto et vxore viciosa quoz vir cū magna intrāquillitate et pena mortu² est. mulier vero cum magna trāquillitate et pace defuncta est. et postea reuelatū est virū esse beatū vxore vero damnatam. **P**urgat em̄ de² in pñti electos vt post sint securi **E**cōtra reprobos hic remunerat pro bonis eoz vt in futuz nil de mercede sperare habeāt vt pat² luc. xvi. de diuite epulone et lazaro sancto. **C**redim² tñ benedictā dñi matrē mariā sine dolore ab hoc seculo mig² se. sicut sine dolore pepit saluatozē seculoz. **E**t similiter **J**ohannē cui virgo sec² crucē erat cōmissa. **E**t plurimos reperim² electos dei p̄ speciale pūilegiū a peis mortis p̄seruatos. **I**deo qui optat pacificā resolucōz corporis sui possidere studeat in innocētia vitam suā cōseruare nec em̄ mala mors etiā si penalis fuerit sequit̄ bonā vitam. **S**ed quis educit aīas de corpore exeūtes. ex quo iā nō sunt sue potestatis. oportz igit̄ vt per alios ducantur. **N**ō hoc licet nō repiam² certaz in scripturis respōsionē possum² estimare q̄ āgeli quibus cōmisit sunt educūt eas. aut si sunt dānande etiā

legim² augustinū et bernhardū

legim² augustinū et bernhardū

legim² augustinū et bernhardū

spiritus tartarei. sicut refert b̄tus grego. in. iiii. dialo-
goy de quodā crisorio diuite. qui in sine vite sue vi-
dit vndiq; circ se multitudinē demonoy crudelissimo-
rum. q̄ exitū aīe expectabāt ut eā ad infernū deduce-
rent. Similit̄ in vitaspary de quodā heremita cuius
aīaz cū tridente ignita qdā tartare2 spūs exīit. **S**ima-
ritudinē morientis exp̄ssit christ2 ate passione3 suam
quādo in orōe sua p2 cenā in orto fcūs est sudor eius
sicut gutte sanguinis decurrētis in trā. luc. xxi. **T**alis
anxietas est i moriēte quādo ibi puentur2 est ubi per-
petue manebit siue bñ siue male. et ignorat i quā par-
tez sentētia diffinitiuā ireuocabilis declinabit. **S**z
an in moriente demones se semper ostentēt. **N**o hoc ex
scripturis possum2 respōsa elicere. **N**ā in uita sc̄i mar-
tini legi2 eide3 scō morituro demonem astitisse. que3
videns martinus dixit. **Q**uid hic astas c̄uenta bestia
nihil in me funeste repies. **G**regori2 etiā i qdā omelia
videt̄ innuere q̄ nec christo morienti defuit. sup̄ illud
Venit em̄ pnceps mūdi h2 et in me nō hab3 q̄cqm. **E**t
beda idem videt̄ velle q̄ in cruce pendenti sathan nō
defuit. **I**n alijs etiā reuelatiomb2 legim2 quomodo
presentes visi sunt demones circa moriētes. sicut ide3
refert grego. de crisorio diuite et vite seculari ac car-
nali dedito. qui eos vndiq; vidit sibi assistentes. et ani-
mam eius tandem rapientes ad inferna. **Q**uorum fa-
cies taz horrenda est vt hi referunt qui eos viderunt
vt potius in caminum ignis ardentis proici vellent q̄
vno ic̄tu oculi eos inspiceze seu intueri. **O** qm̄ durum e-
rit damnatis cum talib2 in igne semper ardeze. **V**ide-
tur igitur ex peruersitate demonum de lege commu-
ni q̄ nullum relinquant neq; permittāt intemptatum
moriturum. nisi diuina clementia fragilitatem nostrā
reseruauerit. **E**tia se visibilit̄ ingererent nisi angelica

An demoniis morte p̄fide agerit

*An demones in morte p̄fide
ostendant*

An demoniis p̄fide agerit

prote^{ct}ione prohiberent. Sicut refert crisostomus scribens
 ad augustinum de sancto eusebio discipulo beati hieroni-
mimi. quanta infestatione eum impugnabant morientem.
 quem desperare ac negare deum expellebant. Regunt etiam
 horrenda de tribus resuscitatis in morte sancti hieronim-
 i. **R**emedium igitur contra demones circa morientes non
 videtur efficacius quam presentia deuotam personam in orationibus
 et legere aperta voce passionem christi ex euangelis et
 simbola ac letania. Que audientes demones fugiunt. Si
 cut refert gregorius in omelia de quodam seculari in mo-
 nasterio seculariter viuente. Qui cum ad horam mortis
 venerat. vidit draconem ad se venientem et caput eius in
 suo ore absorbentem. Et clamauit fratribus religiosi pre-
 sentibus dicens. Ecce draconem deuorandum dat sum. pro-
 pter presentiam vestram me deuorare non potest. Si ei da-
 tus sum. cur propter vos moras patiar. Cui fratres. Si
 signum crucis tibi imprime. Cui ille. Volo. sed non possum
 quia ligatus sum a dracone. Tunc fratres ad terram cadentes
 obnixi ceperunt orare sic quod draco recessit. Ecce oratio-
 nes deuotorum circa morientes multum valent. **S**ed ex quo
 post animam egressus de corporibus mortui ad iudicium particu-
 lare ibunt. potest dubitari ad quem locum ducuntur ubi iudi-
 cantur. Nec enim credendum est quod sursum ad celum omnes du-
 cantur ibi sententiam expectantes. maxime de reprobis. et
 mortis sententia precepta ad inferna pronuntiantur. Nec enim di-
 gnitas loci et indignitas anime puerse hoc fieri patitur secundum
 rectam rationem. Sic nec de animabus purgandis quod relabentur
 de celo ad purgatorium deorsum. Ad hoc videtur esse re-
 spondendum quod sicut quilibet rex in quolibet parte regni sui
 iuste locum iudicii sibi potest vendicare ad placitum. sic deus
 qui nullo loco comprehenditur in quocumque loco iudicium particu-
 lare animarum exercere potest nobis ignorantibus. maxime quia
 hoc in instanti credendum est fieri conscientis apertis tanquam

Ad op^{us} mund^{um} sag^{num} 6

Ad op^{us} mund^{um} sag^{num} 6

X

Ad op^{us} mund^{um} sag^{num} 6

longo et loco iudicij

in q. ad rom. 8. v. 17.

libris in quibus manifesta erunt abscondita cordis. Unde nec excusationi nec interrogationi locus erit. sed tantum sententiae audiende. Uic generalis iudicij locus creditur fieri in loco ubi christus ascendit scilicet in valle iosaphat circa montem oliueti. ubi et maria sepulta fuit scilicet hi rommum. ut dicit iohannis. iii. Credendum tamen est quod anime perfectorum mox post egressum ad celum uolabunt. scilicet illud pau li. Desiderium habeo dissolui et esse cum christo. Sic anime infidelium mox rapiuntur in infernum sine iudicio discussionis. quia qui non credit iam iudicatus est. signum sue damnationis secum afferens infidelitatem quasi ad deum non pertinens nec ad membra eius. Per angelos autem bonos seu malos credendum est omnia ista administrari. Uicet legamus in multis reuelationibus quomodo post egressum animarum disposita et ordinata sunt tribunalia pro iudice ad sententiam proferendam contra animas ad ductas. et magnus apparatus exercituum ibidem aduenit. Sed he vis siones facte creduntur ad ammonitiones uiuorum. qui non possunt percipere inuisibilia nisi per signa uisibilia. sicut gregorius dicit. iiii. dialogorum. O quantum terror ineffabilis tunc imminere credendum est animabus iudicandis uidentibus iustissimum iudicem et se multis peccatis obnoxias. nec se posse excusare. Ubi tunc fugere erit impossibile. et apparere intolerabile. et nullum ipsis superesse consilium vel auxilium nisi diuinam sententiam iustissimi iudicis incertam et irreuocabilem audire. Tunc certe melius multis fuisset si nati non fuissent. aut serpentes aut rane fuissent. Utinam ille terror spiritus iesset mortalium pectoribus. non sic curerent ad plateas ad dignitates et voluptates. que augent tunc rationem reddendam iudici. Vellent tunc multi pontifices reges et alii in dignitatibus constituti qui fuissent pastores et custodes ouium siue opiliones. subulci. et omnium ultimi

9
Vnde dicit anshelmus. In magno animarum periculo vivimus.
Et augustinus libro confessi. Nihil modicum lumen in christia-
nis est. Hoc ante mille annos dixit. quid hodie diceret
si viveret. legimus de quodam anthomiano episcopo qui ad-
ductus ad iudicem. atque propinquaret dixit se dignissimum
inferno. et petiit ut non presentaretur iudici. Sed heu hoc
tam execrabile tormentum pauci modo advertunt. Vnde non solum
dormiunt sed et mortui sunt. et quasi ebrii non expergi-
sunt. Ideo canit ecclesia. Quid ego miserum. quod di-
cam vel quod faciam dum nihil boni proferam ante tantum iudicem.
Tremens factus sum ego et timeo dum discussio venerit
atque ventura ira. Consulendum est igitur cuilibet quod provide-
at sibi tempe gratie dum vacat. scilicet illud iobis. Progenies
viperae quae dabit vobis fugere a ventura ira. Et audiat
eisdem consilium. Facite igitur dignos fructus penitentiae.
mathei et luc. iii. O quam horrendum erit incidere manus dei
viventis. ad hebraeos. x. Non potentes poterit tormenta
patientur. sap. vi. Et districtissimum iudicium his qui presunt
sunt. Hec de abutentibus dignitatibus sed abiciois. sal-
uis his qui devote utiliter et humiliter student deo in
suis statibus deservire.

Sequitur de secundo scilicet de re-
ceptaculis animarum errantium
Sciendum quod scilicet do-
Scientia ex quarto sententiarum quattuor distin-
guuntur receptacula siue loca animarum post hanc vitam. scilicet tria
perpetua et unum temporale. Primum locum est celum empireum quod
est receptaculum beatorum. quod in scripturis paradisi nominatur pro-
pter sui claritatem et iocunditatem. Secundum locum est infernum
sub terra creditur secundum gregorium. iiii. dialogorum. ubi repo-
nuntur demones. infideles adulti. et pueri christianam in-
mortali peccato sine penitentia hic exiites. Tertium est lim-
bus puerorum tam fidelium quam infidelium hic sine baptismatis
sacramento exeuntium. qui omnes pari sorte iudicantur. quae quidem
sine pena sensibilis perpetue ibi victuri sunt. sed facie dei

Quatuor receptacula animarum

præabunt. ex quo pro originali solo puniuntur pena
dām. nec aliq̄ alia actualia peccata adierunt. quorum corpora
non debent in cimiteriis sacratis pro mortem sepeliri
Quartus locus est purgatorius ignis quem plerique greci ne
gaueant. sed male. pro illis qui hinc exierunt sine mortali-
bus. aut si commiserunt mortalia tamen penituerunt sed non
plene satisfecerunt. aut cum venialibus solis hinc exierunt
Et hoc habet testimonium ex scripturis sanctis. Nam pau-
lus secunda corinthiorum. iii. tria genera bonorum ponit. scilicet lignum
fenum stipulam. que tardius citius uel in igne consumuntur. Tales
salui erunt. sic tamen quasi per ignem. **Et christus** dicit. Qui in
spiritum sanctum blasphemiam dixerit. neque in hoc seculo remitte-
tur ei nec in futuro. Sunt igitur aliqui in futuro seculo remit-
tenda. et non mortalia. igitur venialia. **Nec obstat hoc illi**
dicto gregori in libro. iiii. dialogorum. et habet transsum-
ptiue in canone di. xxv. Qualis quisque hinc egreditur
talis in iudicio presentatur. Nam hoc hic promeruit
ut sibi in futuro peccata dimittantur. **Que autem sunt**
maiora aut minora habetur in **canone distinctione vi**
cesima quinta. Est autem pena purgatorii eadem cum
pena inferni. licet illa terminum habeat ista non. Sed
non dubitatur acerbissima esse penam purgatorii. **Vnde di-**
cit augustinus in canone predicto. Qui licet non sit eternus
ignis sed purgatorius. miro tamen modo est afflictius
excedit enim omnem penam quam hic unquam aliquis passus est
aut pati posset. **Et in epistola cicerilli episcopi ad augustinum**
dicitur quod mallet quilibet que illam penam ex parte esse omnem penam
huius mundi quam omnes homines ab adam passi sunt pati usque ad
diem iudicii. quam minimam illarum penarum pati per unam diem. **Dicit**
etiam richardus quod modica pena hic pro peccatis voluntarie
assumpta plene liberat ac satisfacit pro peccatis que magna
pena in purgatorio quam simpliciter est voluntarie assumpta
sed inflicta **Et allegat algazel. v. philicorum capitulo. iiii.**

liber d. 113. v. 113.

qui dicit q̄ pena purgatorii ē cruciat² ineffabilis De
hoc libro. iiii. sententiar² di. xx. Quā difficile autē sic
euadere hoc purgatoriu ex vno testimoio christi ppē
di pōt. dic̄ em̄ inthei. xii. De omni verbo ocioso qd̄ lo-
cuti fuerint hoies reddēt rōez in die iudicii. Ociosum
est qd̄ utilitate aut necessitate caret. Et q̄ difficile sit
mimma et venialia cauere ac plenā penitētiā pro mor-
talib² agere. satis appet in hūana conuersatōe. In quar-
to dyalogor² gregori² enumerat qd̄ venialia scz assis-
du² ociosus s̄mo. immoderat² risus. pēt̄m cure rei fa-
miliaris. q̄ vix sine culpa agit etiaz ab his q̄ qliter cul-
pa declinari debeat sciūt. aut nō in gūibus reb² error
ignoratiē. Quisquis rogo de istis et similibus penitet
aut saltē pro aliq̄ reputat. Et tñ oportet q̄ ignis talia
probabit. Scim² istā magistralez regulā. nullū pēt̄m
dimitti sine at̄tōe actuali vel habituali in genere vel
in specie etiā veniale. Conitio vero req̄rit dolore² de
admisso et propositū de nō amittendo et iposterū ab-
stinendi. Cōsideret se qlibet an in quolib² veniali ista
duo sibi assint scz dolor de amisso et firmū propositū
abstinendi impostez. Si hec nobis semp adessent nō
sic celesiter relaberemur in pri² dimissa. Unde iā clas-
ret veritas illi² dicti augus. Nullū adeo veniale qn̄ fis-
at mortale dū placz. Et habet̄ in canone di. xxv. Dura
videt̄ hec auctoritas s̄ tñ bñ itellecta vera est. Et vis-
ponenda est in hoc verbo placz. Est em̄ duplex placen-
tia hois. Quedā non repugnās diuine volūtatī et plac-
centie. et de hac noluit itelligere verbū propositū au-
gustin². Illo modo placent ea q̄ hois et sensualitatis
sunt. subiecta tñ rationi. q̄ mox cedūt ratione impāte
aut diuina lege aliud suadente. Et sic venialia placēt
ut uerba iocosa risus somn² etiaz immoderat² rē. Alia
est placencia cont̄ aut supra rationez aut cont̄ diuinaz

ociosus 3

an qd̄ tenet h̄c p̄p̄t̄m de
ociosis. sic dicitur

placencia
+ de p̄p̄t̄m + p̄p̄t̄m

voluntatem eorum quorum actus non sunt contrarii dei voluntati expressis. sed cor sic fixe adheret illis ut si sciret etiam deo non placere adhuc nollet frangere delectationem suam nec ab ope cessare. sed perseverare vellet in sua voluntate contra dei voluntatem etiam si precipere contrarium. Et in illo voluntas auersa est a voluntate dei preceptiva que auersio formale est in omni peccato mortali. Et non esset mortale nisi esset ista auersio. In talibus ponunt doctores exemplum in histriombus. in choreis. in conuiuibus. in potationibus. in ioculatoribus in diuinatoribus. In quibus quidam totam vitam suam et contentiam ponunt finem in his constituentes. Etiam si a deo essent prohibita cessare aut penitere nollent. Unde assiduitas et contemptus vitandi et in quantum illa redundant in diuinam offensam absque alio motiuo. ista venialia in se opera faciunt mortalia propter auersam voluntatem hominis a dei voluntate. Nam diuina voluntas secundum augustinum super psalmum est regula omnium voluntatum secundum quam omnium hominum voluntates regi debent. Nam nihil deus querit in actionibus nostris nisi suam voluntatem. teste samuele. Melior est obedientia quam victima. primo regum quintodecimo Neque enim deus voluit ut isaac occideretur cum precepit abrae ut eum immolaret. sed uolebat ut uoluntas abrae esset conformis diuine uoluntati. ut exitus rei probauit. Et ozeas propheta accepto mandato a deo ut fornicariam mulierem acciperet. si non obedisset mortaliter peccasset. In omnibus igitur dei preceptis non querit nisi diuina uoluntas. qua mutata iam non sunt precepta. ut patet in circuncisione et legalium obseruatione. Et bernardus dicit in sermone de auersione sancti pauli. Voluntarie manere in peccatis nec uelle penitere nec corrigere etiam leuia et minima peccata. blasphemia est

et p̄ctm̄ in sp̄m̄sc̄m̄ irremissibile. Est tñ aliqua volūtas
 Dei d̄ultiua quā nō semp̄ tenemur seq̄. vt in d̄silis euā
 gelicis. **A**lia voluntas est p̄ceptiua. et in h̄ic tenemur
 nr̄az eidem d̄ormare nō sp̄ in voluto s̄ in mō volendi
 id ē velle debēz illd̄ qd̄ ipse vult nos velle. vt p̄z p̄mo
 sentētiaz cca finē. **E**cce q̄ caute prospiciendū est ne in
 cidamz tā purgatoriū q̄ etiā m̄fernū. **P**redictos mo
 dos auerse voluntatis non omnes considerant. **E**t cre
 do q̄ pluzes sunt in presenti vita quoz voluntas esset si
 p̄petue possent hic viuere in dignitatibz et i volupta
 tibz. nihil curarēt de deo seu de promissione felicita
 tis eterne. **H**i tales finem suū ponūt in t̄palibz nec se
 p̄gnos esse agnoscūt. et credo q̄ in magno aīaz picu
 lo viuūt prop̄ intentōez rebz iherentez. **E**st et in istis
 auersio a deo et conuersio ad d̄mutabile bonū q̄ sunt
 mortalia p̄ctā. **C**irc̄ hoc receptaculū sc̄z purgatoriū est
 sciendū q̄ vnz locz generalis credit̄ esse in quē aīe p̄z
 egressuz a corpe p̄ducunt̄ regulariter in inferiori par
 te tre. vbi et credit̄ esse ifernū sc̄z grego. in. iiii. d̄ya
 logoz. **I**ste locz tenebrosus est. plenū acerbissimis pe
 nis licz finiunt̄ et t̄minū hēant. **E**t sc̄z aliquos ponit̄
 idēz locz esse q̄ et ifernū. licz pene sunt differentes et
 t̄minz. sc̄z merita et demerita aīaz. **R**egimz tñ etiā su
 per t̄ram plura esse loca penaz in quibz aīe defūctoz
 purgant̄. et ista sunt purgatoria particularia ex speci
 ali causa ipsis a deo deputata ante diez iudiciū. **S**z p̄z
 diem iudiciū oīa purgatoria tā generale q̄ particula
 ria cessabūt. **R**efert bt̄us grego. iiii. d̄yalogoz de pa
 scasio sedis apostolice d̄yacono mire sanctitatis vizo
 ita vt etiā quidā demomac̄ ei d̄ dalmaticā feretro su
 perpositā tāgens sanat̄ est. **P̄z** multū vero tempous
 cuidaz germano capuano ep̄o causa sanādi in balneis
 calidis mgzello apparuit. qui eundē pascasium sibi m̄i.

Quis h̄ic locus quid sit purgatorij

Quis h̄ic appellat̄ locus purgatorij

Quis d̄yaprasio

Ina yhanon

pro hys lris

et in d. hanc

instrantem reppit. Quem videns episcop² obstupuit
et quid ibi tant² vir ageret inquisiuit. Cui ille respon
dit. Pro nulla alia causa in hoc penali loco deputat²
sum. nisi quia in tempore laurentii contra simachū pa
pam tempore scismatis consensi. Sed p̄cor te pro me
deprecare dominum. Et in hoc cognosces q̄ exauditus
sis si huc rediens me non inuenieris. Ad ita factum est
quia nō malicia sed ignorātie errore peccauerat. Nar
rat etiā ibidez de duob² egrotantib² in diuersis locis
quorū vn² ad aliū misit nuncium dicens. Vade et dic
stephano ut scitus veniat. quia ecce nauis parata est
ut ad siciliam duci pariter debeamus. Nuncio in iti
nere constituto stephanus moritur. et similiter alter
qui nuncium misit mortuus nunciat. et sic ambo vno
momento vocati sunt. Sed cur ad siciliam dicit gre
gorius. quia in sicilie insulis eructuant ignes tormen
torum. vt narrant qui viderunt. et laxatis continue
simibus dilatantur. Et quāto tūm² mundi appropin
quat. tanto plures animas exurendas locus ille capit.
Et hoc fit ad viuentiū correctionez. vt etiam sensibili
ter videāt quod credere noluerunt. Et similia narzat
ibidem gregorius. Petrus etiam damianū magne san
ctitatis et scientie vir narrat quomodo quidam cleri
c² coloniensis quodam tempore vadum fluminis per
transibat et vidit sanctum seuerinum coloniensem epi
scopum nuper defunctū celebris sanctitatis virū. etiā
miraculis coruscantem in colonia apud eius sepulcrū
Cui tenuit frenum clerici ne vltari² procederet. Quo
viso cleric² obstupuit. et cur illic tant² vir detineretur
inquisiuit. Dixit ep̄s. Da mihi manū tuā et q̄ circa me
sunt nō auditu sed tactu discere. Cūq³ dictā manū cleri
ci fluctib² imp̄sisset. in ictu oculi tantus ardor eā ab
sorbuīt. vt vndiq³ carnes eius resolute diffliuerent et

ossa nuda vix herentibus artibus remaneant. **N**o quez
 clericus. **C**ū sis tā celebris fame. et nom̄ tuū toti eccle-
 sie p̄conis celebret̄. cur pestilens hec uozago te con-
 stringit. tātoq; prodolor icendii hic ardore cruciaris
Respōdit seuerimus. **N**ihil aliud in me remāsit ultione
 plectendū p̄ter hoc tm̄ q̄ horas canonicas p̄ distincta
 horarū spacia nō psolui. q̄a in aula impatoris astitut̄
 ailiis regalibus uehem̄ter me implicauit. **N**ā mane oīa
 simul coaceruās. tota die negociis ingruentibus vacā-
 bā. id eo h̄ ardoris fero suppliciu. **S**z omnipotētis dei
 misericordiā vterq; implorem̄ vt manū tuā p̄stine re-
 stituat sanitati. **A**d statim factū est. **E**t dixit ad cleri-
 cum. **V**ade inquit fili. obsec̄ fr̄es ecclesie nr̄e. et alios
 spūales viros. vt pro me p̄ces fundāt. et indigentibus
 subsidia offerāt. sacrificiorū votis insistāt. **H**is em̄ pactis
 ego mor̄ de vinculis harū penarū expediar. et expectan-
 tibz me btōz cuiū choris letz adiungar. **D**e ista re
 uelat etiā in sanctis. vt om̄es timere debeamz q̄ a san-
 ctitate longe distamz. q̄a si in vizi di sic punit in arido
 qd̄ facturz est. **E**cce expauescant tā legentes q̄ audien-
 tes. si tante sanctitatis vir occupat̄ pro om̄um utilita-
 te impiā nō meruit excusari diuinctim et simul dicen-
 do horas. sz adhuc grādiū ignū sustinuit torm̄ta. qd̄
 putandū est de multis in nr̄a etate q̄ nulla necessitate
 seu utilitate opulsi sz voluptatibus et vanitatibus vacā-
 tes horas simul coaceruāt. **V**tinā scōz mandatū eccle-
 sie studiose et deuote horas etiā diuinctim dicere vel-
 lent. **S**z p̄ q̄ senserint tales ignes. tunc veratio dabit
 eis intellectū qd̄ viuentes facere debuissent. **E**st et
 aliud receptaculū nō aīarū sz spūituū immūdorū scz ca-
 ligo tenebrosa huius aeris. in q̄ innumerabilis multitu-
 do demonū vsq; ad diē iudicij detinet̄ prop̄ exerciciū
 hominū. **E**x reuelationibus nō dubitant̄ inhabitare de

S. p. 14. d. 2. 25

mones mediū intersticiū aeris qđ est frigidū et tene-
brosuz. Et visi sunt a scis tāq apes hoies circuire. sz et
āgeli visi sunt eos a nocūntis prohibētes. Et alī sact2
pat vidit sup qđdā monasteriū innumerabiles demo-
nes. et sup vnā grādez ciuitatē solum vnū ociosuz. Et
dictū est illi. Ille vn2 sol2 sufficit temptator ciuitati
huic. qā omēs faciunt ei2 voluntatē. in claustrō vero
rebellizāt demonib2. et ideo multos habent tēptato-
res. Nec ideo demones in aere carent tormētis inferni.

p. 102

imo scđz glosā semp ignez secū ferunt. q̄ ignis nō agit
scđz vicinitatez locon sed sicut istrūmētū diuine iusti-
cie. q̄ iusticia cōsequit̄ meritum vel demeritū nō locum
Sed q̄runt doctores q̄rto sententiaz. Nē exute corpo-
rib2 per quos puniunt̄ in purgatorio. Ibi diuersi di-
uersa dicūt. et nec magna questio de hoc est facienda
sed solum de hoc curandū est ne aliqđ nobiscū affera-
mus ad purgandū. quia nō deerunt tortores. Credo
tam̄ per angelos bonos eas deportari ad loca tormē-
torum sed non eas puniri qā sunt eoz conciuēs proxi-
me futuri. Nec etiā per demones. quia iam eorum of-
ficium temptandi expirauit. Sed per diuinā iusticiā
vt estimo puniunt̄. Licet forte demones possunt esse
presentes et quasi de penis eoz gaudentes. Hoc tam̄
nō diffinio. Hec est sententia richardi de media villa

p. 102 de purgatorio puniunt

in scripto quarti di. xx. **S**equitur de tertio scđz de
appitiomb2 aiāz exutaz
Serpentia et scri-
ptura cogit fateri q̄ spūs tā bonoz q̄ reproboz
aliqui veniūt aut mittūt ad hoies viuētes. vt solet p
doctores tētari. iiii. sen. di. xlv. Pro q̄ notat petr2 de
tharātasio. scđz legē omūez iusticie oēs i die iudiciū ex-
ibūt ifernū vt iudicent̄. null2 aut̄ exibit ante hoc tem-
p2 de iferno. Scđz vero dispensatōz diuina; accedit̄ ali-
quos posse exire etiā de iferno añ diez iudiciū scđz dei

*Et apparetur quod in multis
a. s. supposita in purgatorio
multos alios et alios d. p. p.
tunc sunt et tunc sunt
in iferno*

9
beneplacitū propter eruditionez et terrorez viuentiū
nō imppetuū s; ad tēp². Nā iacob² de voragine in ser
monib² suis dicit q; aristoteles post mortē suā appuit
cuidā discipulo suo qui reliquit qd faceret an adhuc
disputaret. Respondit q; nihil modo sciret nisi penas
quas sentire cogeret. Et augustin² dicit eū esse dāna
tum sup psalmo. Absorpti sunt iuncti petre iudices eo
rum. Vbi dicit q; aristoteles absorpt² tremet apud in
feros. Itē legit et famat de quodā magno theologo
qui pluzib² beneficiis eccāsticis dotat² erat. Cui su²
ēps suavit vt resignaret aliis vno retento. Cui respon
dit. Temptabo si cū pluzib² bñficiis poterit q; salua
ri. Mortuo eodez infra mensem appuit eidez epō stu
dētī quasi vmbra tribilis cū gemitu dicens. Ego sum
heu heu miser iste magister theolog² dānat² meūuz
et p̄bende nō profuerūt mihi. Et addidit q̄rens ab epi
scopo. Est ne aliquis viues sup terrā. Respondit ep̄us
Quomodo tu tant² cleric² ista q̄ris vt tā cito mundū
credis fmitū. Nā defūcti naturalia sc; in gemū et me
moriā nō amittūt. Nit defunct². Certe inqt exq; defun
ctus sum tāta inimita multitudo aiāz corruit in infer
num q; tot hoies nō credidi viueze in mundo. Preter
rea tant² est dolor et anxietas in dānatis. q; nihil peni
tus retinēt in memoria nisi sensuz doloris. Et pro vna
die videt nobis q; arserim² mille ānis. Hec memorie
cōmōdanda sunt et nulla obliuione delenda. Si tñ veri
tas militat pro isto fateor me talia legisse et apd mul
tos famata. De numero vero btōz frequent legimus
in omelns gregorii et in. iiii. dyalogorū appuisse scōs
petr² et paulū et alios scōs i solationē fideliū. et am
mas eoz ad celū pduisse. Et augustin² dic in libro de
cura pro mortuis habenda de sancto felice martire. q;
ciuibus nolans visibiliter apparuit. cū a barbaris op

De morte

pa 120

De p̄bende et appuente

Spau frequer apparet

*monacha q' q' die mane et
suppe ad cenam ibat et p'fuo
stabat et ut dicitur*

*An pete ut die apparet
ut p'fuo*

*q' q' p'fuo p'fuo q' q' p'fuo
p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo
p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo
p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo
p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo p'fuo*

pugnarentur. Sic etiā credendū est de animabz que
in purgatorio sunt q' aliquā scdm diuinā pmissionem a
suis receptaculis egressae aspectibz hominū appent. n̄
tam quādocunq; aut quotienscunq; volunt. et hoc ad
suffragia expetēda. aut ad viuos amonendos. vt ex p̄
cedentibz clare patet. Nā dicit augustinus in p̄fato li
bro de matre sua. Si rebz viuentiū vterent aie mor
tuoz. vt de aliis taceā meipsum pia mater mea nunq̄
desereret. q' dū viueret tra mariq; me secuta est. Sed
cur taz raro appent viuentibz. videt̄ mihi q' forte me
rita vel demerita eaz vel hominum viuentium hoc im
pediunt. vel forte si crebrius apparent putarent̄ sole
ille saluāde vel dānande sic apparentes. Etiā prop̄
fidem viuentium ne illa euacuaretur. que est de inuisi
bilibus. Dixit enim abraam ad diuitem postulante
vt lazarus mitteretur ad quinq; fratres suos. Habent
moysen et prophetas. audiant illos. Etiā expedit eas
aliquando apparere. ne putetur deus oblitus viuoꝝ
vel nullaz gerere curam de mortuis seu viuis. Sed an
sit peccatum petere vel desiderare vt anime se viuis p̄
sentent. Respondetur. Omne mortale peccatum est
saltem contra caritatem siue contra precepta dei pre
cipientis. Et hoc in presenti non apparet. si non ex le
uitate aut vanitate. sed ex pia nitentōne ad sciendum
statum alicuius amici. vicini. aut benefactoris. seu pa
rentum: procedat. ut suffragia eis impendantur ad ci
tius liberandum de penis. Et hoc apparet ex eo q' am
me defunctorum sponte se uiuis ostendunt siue repre
sentant ut dictum est pro subuentione. cur ergo non
posset a deo hoc peti. Et hec est sententia sancti tho
me. Nec hoc ē tēptare deū. q'a fit prop̄ utilitatē aiaz
nec alio modo sciri pōt nisi p̄ reuelationē. Nec fit pro
pter lucrū tempale. nec intendit sumere expimentum

Et p'fuo

an deus hoc possit facere an nō. sicut filii israhel in de-
 sero deū tēptauerūt. **S**z hoc petit vt de2 q̄ pōt etiaz
 velit. Nec est contziū illi prohibitiō m. nec a mortuis
 mōras veritatez. q̄a hoc nō supsticiose nec diuimando
 nec deū temptādo nec vane mōrit s3 fidelit̄ et vtiliter
 veritas indagat̄. **¶** De locis vero vbi se isti spirit2 so-
 liti sunt p̄sentare uiuentib2. non puto posse dari deter-
 minatā regulā. q̄a hoc nō cadit sub arte humana. s3 ex-
 istit in sola uolūtate dei. c2 ratio nō est mōrenda alia
 nisi q̄a ip̄e sic vult fieri. sicut nec de aliis quoz ratō in
 scripturis non cōtinet̄. ut cur in uno loco fiūt miracu-
 la et in alio non. et cur aliquos christus sanauit et ali-
 quos non. **¶** In istis sicut aug2 dic̄ ad plebez pponensz
 null2 pōt scrutari cōsiliū dei. Posset tñ uideri ratio cō-
 gruētie. ut prop̄t aliquoz merita uel demerita aliq̄
 aīe citi2 uel tardius liberent̄ de penis. ideo ibi aliqs
 appere ubi citi2 suffragia p̄cipere ab amicis possent.
 aliqs vero in locis occultis producti2 p̄m̄i vbi nulla
 nisi cōmunia suffragia p̄ciperēt. **¶** Credendū est em̄ mul-
 toz imp̄fectoz aīas citius liberari a penis purgatoriū
 q̄ secū parua purganda portauerūt. q̄ aliquoz p̄fecto-
 rum aīas q̄ secū purganda plura attulerūt et tardi2 li-
 berant̄. p2 liberationē tñ eoz multo excellēt2 in celo
 remunerant̄ scd3 dicta doctoz. q̄a citi2 liberari a pe-
 nis et amplius p̄m̄iari non semper pari passu curzūt
 q̄a alia et alia respiciunt. **¶** Vnde multo felicior censet̄
 is q̄ tardi2 liberat̄ et excellēt2 p̄m̄iat̄ q̄ alter ecōuer-
 so q̄ citi2 liberat̄ et min2 remunerat̄. q̄a vnū est tem-
 porale et accidentale. aliō p̄petuū et essentielle. **¶** Vnde
 sicut dicūt doctozes qlibet āteq̄ vellet careere minima
 portione glorie in celis poti2 veilz om̄es penas mūdi
 vsq̄ in diem iudicii tolerare. **¶** Neq̄ em̄ semper in locis
 vbi peccauerūt credendū est aīas p̄m̄iri vt p̄cedentia

De loco apparitionis

Quo ite apparuit

que postea dicitur

Quo dicitur apparuit

probant. licet hoc aliquando legatur factum fuisse. Vbi
 cunq; tam sunt pene eas sequuntur. sicut dicimus de de-
 monibus q; infernum id est penas inferni semp secum por-
 tant. **U** De tempe vero apparitionis animarum q; ad earum re-
 uelationem credo q; hoc item pendeat ex diuina voluntate
 licet frequentius legamus tempe noctis tales factas pro-
 pter quietatem sensuum exteriorum. et curam secularium cessa-
 tionem. qm homo magis est capax ipsarum ac magis disposi-
 tus. **I**do de abraam iacob et danieli legimus q; tempe no-
 ctis facte sunt reuelationes. **Danielis. ii.** Tunc danieli
 per visionem nocte reuelatum est misterium. Sicut et na-
 buchodonosor regi eodez capitulo. **Et ioseph** similiter
genesis. xxxvii. Similiter pharaoni regi egypti. **S**ed hoc
 non est de necessitate sed oportunitate. Reperiuntur enim etiam
 tempore diei se anime reuelasse ac ostendisse. **Q**uantum autem
 est ad se ipse semp parate essent se ostendere propt ce-
 leriore liberatos. **A**pparent autem diuersis modis. **N**on
 quidem semper in corpore aut in effigie corporali. sicut
 demones leguntur in assumptis corporibus apparuisse. vt
 in vita **sci martini** legitur. sed inuisibiliter. vt solum sonus vox
 aut strepitus percipiatur a uiuentibus. sed percussio proie-
 ctio sibilatio aut sternutatio gemitus luctus aut plactus
 aut plausio manuum. vt attentos reddat homines ad in-
 quendum et respondendum. **U**nde creditur q; in locis separa-
 tis ab hominibus non se ostendant saltim ista causa sed libe-
 rationis. quia cessante causa cessat et effectus. licet in locis
 seorsum possunt puniri vt dictum est. **E**t quia non est propor-
 tio inter animas uiuentem in corpore et animas exuta a corpo-
 re. ideo semper cum terrore apparere uiuentibus. **N**ec mi-
 rum. quia etiam **sci angeli** non nisi cum terrore magno etiam sanctis ap-
 paruerunt. sicut **grego. in omelia quadam** testatur de quo-
 dam sancto moriente. pro cuius anime deducenda angelorum
 choru percepti sunt a circumstantibus. qui pene omnes

[Handwritten marginal notes in a cursive script, likely a commentary or gloss on the main text. The text is dense and difficult to decipher due to the cursive style and some fading.]

11
terrore percussi fugierunt. Et daniel scūs viso angelo
pauens corruūt in faciem suā. et languit et egrotauit
per plures dies. et nihil in eo remansit viziū. danielis
viii. et. x. Ideo forte nō omib2 hoīb2 expedit idifferen
ter talib2 reuelatōib2 interesse. nisi valde fortiter cō
plexionatis. q̄ non defacili terrent. q̄a per expgentiā
puto scire q̄ aliq̄ visis istis aut locis penalib2. icurabi
lez iciderūt ifirmitatez. Oportz ergo dispositos esse tā
in corporis aplexione q̄ i aie purgatōe. q̄ de his iuesti
gare volūt Et de hoc p2ea videbit. Nec tñ negandū
qn q̄nq̄ visibilit̄ appēt tā aie puerōz q̄ iustoz. Nā le
git̄ de q̄dam momali asperā vitā in vigiliis ieiunīs ac
ozōib2 ducente. q̄ tricesima die suo aessori ingerrima
et horribilis appuit. Cui aessor. Nos te putabamus
scāz. quomō nūc sic appares. Que se dixit dānatā pro
pter vanitatē et supbiā. q̄a nullā sibi similē existimauit
omēs iudicādo. et super omēs se extollēdo. idō ad in
fima cecidit nunq̄ redimda. Ad etiā de aiab2 in pur
gatorio existētib2 fieri nō est icredibile scz q̄ apparēt
aliq̄n visibilit̄. Vnde ex forma apparendi facile appre
hēdi potest an sint aie iustoz seu reproboz. Cur au
tem aie sic acbissime pumūt p2 egressuz a corpore. Ra
tionem ponit richard2. Primo q̄a aie ille nō retardā
tur mole corporis. ideo vebēmissime desiderant deū
videre et ei vīri per fruitionez. et quāto intensi2 est
alic2 desiderū ad rem tāto maior est pena si differ
tur. Nā scim2 ex philosophia naturali q̄ mot2 natura
lis in principio est remissus et i fine intensior propter
naturale desiderū pertingendi ad tminū ad quem in
q̄ mobile q̄escit. vt patet in casu lapidis deorsum. Et
iiii. de celo et mūdo habet̄ q̄ mot2 naturaliū fit per
lineā breuissimā vt mobile citi2 veniat ad locū natura
lem. Sic in p̄senti de aiab2 p2 egressum q̄ naturaliter

*Quia in p̄senti p̄senti p̄senti
apparet*

Quia in p̄senti p̄senti p̄senti

ignis inf. lig. ignis

appetūt diūgi suo principio scz deo maxime q̄a vidēt
temp2 diūctionis aduenisse nisi aliqd̄ obstat. **I**tem ex
eo. q̄a t̄ato maior est lesio quāto maior est lesionis ap
p̄hensio. sicut delicati pl2 affligūt̄ p̄ paruas penas q̄
grosi rustici p̄ magnas. **E**t aīe exute existentes in pe
nis sūt fortioris app̄hensionis q̄ dū erāt permixte cor
porib2. q̄a iā sūt puriores q̄ p2. **I**tem q̄a tota lesio et
sensatio lesionis ī corpore causat̄ ab aīa vt patz. q̄a p2
separationē corp2 nihil sentit. igit̄ si aliqd̄ ledēs agit
īn animā ipsā maxime affligit p2 separationē. **I**tez q̄a
p2 egressū for̄ iudicū mutātū est. qd̄ for̄ multo pena
ti2 est q̄ for̄ militātis ecclie. igit̄ graui2 ibi puniunt̄
Et iā ille ignis incōparabilū maḡ actiu2 est q̄ ignis p̄
sens. **N**ā videt̄ velle bt̄s augustin2 q̄ sicut ignis picit̄
se habet ad v̄ez ignez. sic p̄sens ignis habet se ad ignē
infernalem vel etiā purgatorn. q̄si nulli2 comparationis
Et t̄n cui libz videt̄ q̄ ḡuissime puniret̄ si ferrū candēs
īn manu aut ī alio membro ad t̄pus v̄m2 medie hore
aut min2 tolerare deberet **S**z heu hoīes hoc pa2 per
pendūt. **I**n seq̄ntib2 t̄n deo donāte habebit̄ quomo
do iste ignis p̄caueri potest. **U** **S**eq̄t̄ de q̄rto. v. et
vi. scz de inq̄sitorib2 seu exp̄im̄tatorib2 harū aīaz. et
quomō expediat eos esse dispositos. **E**t de ceremoniis
p̄cedentib2 ad istā exp̄ergentiā. **E**t de interrogatōib2
Occemur ex sac̄ scriptura **U** ab aīabus faciendis.
n̄ casu nec ī om̄ez euentū fcās fuisse reuelatōes se
cretor̄ diuīor̄. nec īdifferēt̄ cui libz q̄litcūq̄ disposito
sz sub certis modis et certis p̄sonis. **E**t hoc etiā exp̄er
gentia quotidiana docz. **N**ā non oīb2 se replentāt aīe
exute nec oīb2 respōdēt. sz īter multos vix v̄m̄ eor̄. si
cut aptū est. **E**t ad hoc videndū prout valeo aliis tra
dā sine p̄iudicio alior̄. **U** legi2 v̄ris sc̄is vt patriarchis
et p̄phetis reuelatōes factas. vt abrae ysaac iacob

samuēli. et ceteris prophetis. vt latissime declarat in
 sacris scripturis. **L**egimus et regibus tam fidelibus quam infidelibus
 et pueris ydolatrias sanctas reuelationes. vt patet de
 ezechia dauid iofia pharaone nabuchodonosor baltasar
 achas achab saule. vt patet legenti sacras scripturas.
In hoc diuina prouidentia semper dignata fuit consulere
 omnium utilitati. non solum fidelium sed infidelium. qui solem
 suum oriri facit super bonos et malos. **S**peculandum igitur
 est cui fiunt tales reuelationes. quia magis his quam presunt omni
 unitati. aut quorum merita hoc exigere videntur. et qui possunt
 sunt omni unitati prodesse. de qua cura est deo vt etiam
 pueros scilicet balaam et caphan suam veritatem declara
 re non desinat. vt scriptura testatur. **N**on saltem propter citi
 ozem liberationis animarum propinquas et amicis fit reuela
 tio et appetitio. **N**am ista appetitio non est naturalis opera
 tio vt a forma essentiali procedat. nec artificialis vt
 a similitudine in mente accepta procedat. sed est actio mo
 ralis a diuina mente exiens. quam non nisi sapientissime ortum
 habet. quia omnia quae a deo fiunt ordinatissime fiunt. iuxta il
 lud. **O**mnia in sapientia fecisti. **O**portet igitur preparari ad
 hoc vt a deo deriuetur. **N**am dicit aristoteles. **i**. de anima
Nec actiuorum sunt in patiente predisposito vt materia sit
 capax forme. **D**ucimur itaque exemplis quod oratio et ieiunium
 procedere debent inquisitiones harum apparitionum. **N**am
 dixit christus discipulis querentibus cur non ipsi poterant eu
 cere quoddam demonium. **H**oc genus inquit demoniorum non euici
 tur nisi in oratione et ieiunio. **S**ic et hic credendum est fieri
 pari modo. **D**aniel etiam propheta triu ebdomadarum ie
 iunium sibi in dicit cum reuelatione a deo postulauit. **d**a
melis. **x** **E**t ei dicitur. **x**i. dicitur quod deprecatus est dominum in ie
 iunio sacco et cinere. **E**sset igitur forte expediens trium
 dierum ieiunium cum aliquibus missarum celebrationibus et deu
 tis orationibus scilicet septem psalmis sepius repetitis. **N**ec tam

Appud ad 8 p. 140

prima vice audito aliquo signo aut apparentia mox fi-
des adhibenda est. tanq̄ firmā habens veritatem. sed
vsq; ad minus tertia vice. sicut factū est samuēli puero
i. regū. iii. Et petro similit de vase q̄si lintheo magno
in visione missō de celo. vt patet actuū. x. Et dicit ibi
Hoc aut factū est per ter. Non em̄ talib; visioib; le-
uiter est credendū propt̄ illusiones dyabolicas. Si eī
est aliqd̄ ex deo procedens nō cito cessabit. sicut sepi;
legim; in reuelationib;. vt patz de inuentione sc̄i ste-
phan̄. et de pharaone qui duplices visionem vidit ad
eandem rem pertinentē scz de sterilitate et fertilitate
annoz sequentiū ioseph̄ interpretante. genesis. xli. Con-
fessionib; et missaz celebrationib; rite peractis accer-
siendi sunt quattuor aut quinq; ps̄biteri deuoti. Cre-
derem hoc aptius fieri per deuotos religiosos a secu-
laribus actioib; exoccupatos. et mente in deū eleua-
tos propt̄ horrorem et terrorem propellendū. Ad lo-
cum accedant in quo ostendere se spiritus asuevit cū
humilitate cordis et recta intentōe. cessante omni su-
persticiosa inquisitione. nō tam sine certis ceremoniis
cū in collatione omnū sacram̄toz et in missis ecclesia
vtat̄ certis ceremoniis. Assumat̄ igit̄ candela ī die pu-
rificationis benedicta accensa. aqua benedicta. et signū
cruccis. et si placz thuribulū cū thure. et in accedendo
orient septem psalmos. aut euangeliū ioh̄is. Ingressi
locū aspgant et thurificent. Non tam̄ hec dico de ne-
cessitate oīa fieri sive requiri. sed estimo ita expediri.
q̄a n̄ habeo de his fundamentū necessitatis ex scriptura
sed aliqua exempla sanctorū super his legi. Stola etiā
sancta nō videtur esse inutilis. Ingressi igitur locum
flectentes genua vt videtur hāc humiliter per vnum
eorum dicant orationem. **Orō** Domine iesu christe
omnium secretorum cognitor. qui semp̄ tuis fidelib;

et puulis reuelare salubria et vtilia asueuisti. quiq; in
hoc loco spm̄ quendā se ostendere p̄misisti. humiliter
obsec̄mus benignissimā tuā misericordiā. per passionē
tuā et p̄ciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris ef
fusionē. vt digneris p̄cipere huic spiritui vt sine terro
re ac lesione nostra et omnium hominum se reuelet. signi
ficās famulis tuis nobis vel aliis peccatoribus quis sit
et cur venerit et qđ desiderium suū existat. vt tu ex inde
honozari valeas. et ipse si est possibile asolarī. et fideles
tui inde subleuari. In noīe patris et filii et spūs sc̄i
Amen. **Hec** oīa exemplarē similitudinē habere possūt
ex scripturis et pietate petentiū. **Nec** repugnat fidei
aut bonis moribus. **Uic;** alii possunt modi inueniri qui
similit̄ valerent. q̄bus iste modus nō p̄scribit. **Qd** hec ad
interrogatoria est veniendū. **Et** puto sic dicendū. **Ob**
secram; p̄ iesum christū tu spūs vt dicas quis sis. et si
est aliqs̄ inter nos cui velis respōdere. et vt nomines
eū aut p̄ signū eū significes. **Est** ne ille. **R.** aut iste. **R.**
et sic de singulis quotquot sunt p̄sentes noiando spe
cialit̄. q̄a exptū est qđ n̄ respondet cui libet. **Si** ergo ali
quā vocē aut pulsum fecerit ad alicū noīatōez. illi cō
mittant̄ alia interrogatoria sc̄z cuius hominis aīa fuerit
et prop̄t qđ venerit et qđ desideret. **Si** suffragia pro
se fieri desiderat. an in missis. an in elemosinis. et quot
missas. tres sex decem viginti triginta &c. **Et** p̄ quos sa
c̄dotes. religiosos vel seculares **Et** si ieiunia. q̄ quāta
et quot et per quas p̄sonas. **Si** elemosinas q̄s et quot
et q̄bus personis. aut in hospitalibus. aut leprosorinis aut
aliis mendicantibus et pauperibus. **Et** qđ erit signū sue
perfecte libertatis. **Et** prop̄t quā causaz sit deputat̄
pemis purgatorii. **Nā** bt̄s gregozii pōnit in dialogo
multa exempla in q̄bus aīe defūctorū per se expresserūt
viva voce causas purgationis. vt etiā in parte p̄t̄ tactū

est. Nulla tamen superflua curiosa inutilia aut superstitiosa sunt ab eo inuestiganda. nisi per se ea proprio motu voluerit reuelare. In diebus tam festiuis et tempore solatio scz ante prandiū puto ouementius hāc fieri inquisitionem. aut forte si noctis tempore magis deo placuerit vt fieri solet. Sed si forte nullū signū appareret illa hora ex tunc differendū est ad aliud tempus donec iter se spiritus manifestet. relicta ibi aqua benedicta et cruce. quia dei occulto iudicio certis horis et personis non omnibus se reuelāt. Nec timendum est quod ille spiritus personā talem in corpore ledat si est bonus spiritus. quia hoc non est expertū vt credo aliquando. Nā iā est extra statū merendi aut demerendi. nec peccare potest ampli⁹. sed est in medio statu inter bonos et malos. certus de sua p̄destinatione. sed adhuc in satisfactionis statu scz in peccis ad tempus. Legimus malos per malos punitos fuisse. sicut in thobia de septem viris sare quos demon asmodeus occidit. eiusdem .iii. Itē malos p̄ bonos. sicut de sodomitis quos angeli p̄ sulphur et ignē p̄emerūt. vt patz̄ i genesi. Itē bonos p̄ malos. sicut iob per sathan. Sed non legitur bonos per bonos punitos nisi propt̄ ip̄orū salutē tāq̄ medicina eis p̄stitisse. sicut zachariā p̄ āgelū gabrielē. q̄ eum officio lingue p̄uauit. luc. 1. Et iacob per tactū angeli claudicauit cū tetigit neruū femoris ei⁹ et emarcuit ob custodiā castitatis. vt patz̄ in genesi. Et paul⁹ per āgelū sathane fuit collapsus per stimulum carnis. vt ipse testatur. Quod si talis spiritus offenderet aliquos in corpore. iam suspectus esset quod nō esset vn⁹ de bonis sed de reprobis. saluo iudicio diuino.

Seq̄ de septimo scz de mō cognoscēdi bonū sp̄m. **P**rimum bon⁹ sp̄s in principio **C**a peruerso. Aliqd̄ terrore secū affert s̄z nō persistit in terrore

mali p̄ malos punitos

mali p̄ malos

boni p̄ malos

boni p̄ malos

13
nec pmittit hominem diu stare in terrore. vt patz de gabriele angelo ad maziā. q̄a camit̄. Erpauescit virgo de lumine. Et lucas. Turbata est maziā in szmone ei⁹. Et statim eam angel⁹ solat̄ dicens. Ne timeas maziā. Sic etiā daniel videns angelū exterrit⁹ est. et mox cōsolat⁹. danielis. r. Sic et zacharias sacerdos. luc. i. Peruersus vero spūs a lemitate incipit et ad t̄rozē pducit vt patz in eua q̄ n̄ fuit trita videndo szpentē sibi loqn̄tem. s; statim oplacentiā habuit et ei blādiebat̄. Sic legitur actuū. r. de cornelio centurione. ad quē missus est angelus. Scōs modus discernendi est per speciem visibilē ex prop̄etati⁹ rez visibiliū. vt si appet vt leo vrsus rana serpens miger cattus aut canis aut vmbra nigra. p̄sumendū est q̄ sit spūs mal⁹. sicut appuit eue in specie serpentis. Et vt refert̄ de nigromāticis q̄bus apparet in horribili forma. Quia sic de⁹ permittit vt homo p̄ma facie horreat ac detestet̄. q̄ poti⁹ apparet in spē decoza si pmitteret̄. Bonus vero spūs se q̄q; ostendit in specie colūbe aut hoīs. vt maziē et sc̄is mulierib⁹ in die pasce et in die ascensionis christi in vestibus albis. aut in splendore solis aut lucis. aut ouis aut agni rē. Recurrendū igit̄ est ad attributa illaz rez apparentiū et etiā sonoz et vocū q̄ audiuntur. si suaves dulces māsuete modeste hūiles caritatiue plāctiue et dolorose sint. sic q̄ n̄ furiose t̄ribiles exēcibiles ac alias crudeles ifectiue aut icrepatiue fuerint. q̄a caritas patiens et benigna est. nō iritat̄ rē. vt aplūs ait. Opposite prop̄etates et attributa oueniūt peruersis spiritib⁹. q̄a diu latere nō possunt eoz peruersitates. sicut prop̄etas rei q̄dditate; rei demōstrat. Nec aliqd̄ fictū diu latere potest. vt dicit tullius. s; vt floscul⁹ cito decidet. Tertius mod⁹ agnoscendi seu discernēdi est ille q̄ sumit̄ ex numismate. sicut christ⁹ dixit ad phariseos

an. h. boni p̄m p̄dōm s; h. c. p̄p̄t

*adly eundē aloni. h. d̄mpt. a. ad
p̄e p̄dunt*

ipsum temptantes an liceat census dare cesari. an nō
Ostendite inquit mihi numisma census. **R**t illi obtule-
 runt ei denariū habentē in se imaginē cesaris et super-
 scriptionem cū pondere determinato. **H**oc ad nostrum
 propositū. **C**uius est hec imago et superscriptio. utiq; ce-
 saris. **A**duertendū est igit̄ primo an ille spiritus appa-
 rens habeat imaginē christi qui est veritas ipso teste
Ego sum via veritas et vita. **Q**ue veritas omēs falsita-
 tem vanitatē et mendaciū excludit. **S**i ergo sic repe-
 rit̄ in hoc spiritu q̄ nullā falsitatem vanitatem iactan-
 tie laudis et arrogantia immiscet in sua ostensione. p̄-
 sumendū est de bono spiritu. **S**i autem opposito mo-
 do. suspectus habet̄. sicut ī christi temptatōe. mathei
 iiii. suggessit gulam vanam gloriā et auariciā. **E**t in
 temptatōe prime mulieris suggessit appetitū altitu-
 dimis dicens. **E**ritis sicut deus. **E**t iurauit dicens. **S**cit
 enim deus. **E**st enim spiritus ille mendax et pater men-
 dacii. nec in veritate stetit. sed dolosus et fraudulen-
 tus. et talia exeunt de corde suo etiam si veritatem lo-
 quatur. vt patet in euāgelio. vbi a christo iubetur ta-
 cere etiam veritatem. quia sub ea tegit dolositatem.
Quartus modus discernendi est si est in denario super-
 scriptio. id est. doctrina apostolica et doctorū ab eccle-
 sia approbatorū. vt nihil sit in responsis illius spūs aut
 in gestibus eius qd̄ deroget fidei. aut bonis moribus et
 ritibus ecclie scdm̄ iura canonica aut oculiorū decreta.
 aut extra scē romane ecclie instituta. **E**t hoc est extra he-
 reticos beginas somnatores auuspices diuatores et
 incantatores. **C**ertificat nos vas electionis paulus ad
 galathas. i. **S**ed licet nos aut angelus de celo euange-
 lizet vobis p̄ter q̄ qd̄ euangelizauim⁹ vobis anathema
 sit. **E**t idem dicit ad hebreos vltio. **D**octrinis vana et
 peccatis nolite abduci. **D**e istis erroribus et illusionibus

ac demonum potestate memini me vnū tractatū colz
legisse .sub eodez themate scz. **Do**ctrinis variis zc. **Si**
tam i somnis alicui per visiones apperent pentes aut
amici noti qsi essent in pemis purgatorii petentes sufz
fragia. vt sepius fieri audiui. nullū seq̄t incōueniens si
pia itentōne aliq suffragia i missis aut elemosinis fieri
procuret sub adicione. si vex sit somniū. si aut est qd
dam vanū. ex tūc in sinū ecclesie aut in aliaz animarū
suffragia conuertant̄ per diuinā volūtatem. **Q**uintus
mod2 discernendi est si sit in factis verbis gestib2 et
morib2 ei2 pond2 humilitatis. sicut in numismate so
let pond2 apphendi. vt si plāctus gemit2 q̄rela peti
tio recognitio peccatorz aut cōfessio reat2 aut penarū
audiat̄ ab eo aut similia. sic q̄ nō gloziatio iactantia
ominatio blāfemia aut detractio seu maledictio. **C**re
dendum em̄ est hunc spiritū se ad modum mendicanz
tis habere. qui quezatur suos defectus mendicans
apud viuentes subsidia et elemolinā zc. **E**t est hoc in
dicium bone spei. et speciali quadam gratia a deo sibi
hoc credat̄ permissum. q̄ forte nullā aliam habet con
solationē nisi communia eccle suffragia. cui deus mi
sericorditer indulget vt et specialia possit m̄dicare. Vir
tus em̄ humilitatis in quocunq; appueit sine ḡtia esse
non potest. dicente scriptura. **D**e2 supbis resistit hu
milib2 aut dat ḡtia. **N** supbis em̄ tanq̄ a mōtib2 aqua
defluere solet ad valles humilitatis. **E**t in montibus
gelboe nec ros nec pluuia solet se effundere. **ii. reg. i**
Possent et alia signa discretōnis spirituu repiri. s; ista
quinq; pro nūc sufficiāt. **S**ed ad hoc piū lectorē volo
esse p̄mōntum q̄ ea que p̄dixi de ceremoniis personis
sacerdotib2 locis temporib2 aut signis orōib2 missis
ieunniis zc. n̄ diffinio sic semp fore necessaria vt nunq̄
sine illis fiat reuelatio aut cognitio spirituu. quoma;

*Si spiritus d. rogatus
apparet qd d. p. l. o. d. t.*

an nō
obule
super
strum
q̄ce
pappa
o teste
fallita
repe.
actan
ne. p̄
o mo:
atba
Et in
alitu
Sui
r men
ulen
m lo
r ta:
tem.
super
o eccle
is aut
b2 et
zeta.
za be
zes et
us ad
ange
bema
ns et
iōib2

et quādoq; sine illis fieri potest. vt apertū est q; mari-
 tus defūct2 vxoꝝ viuenti aut eꝛuerso. pater filio aut
 eꝛuerso. mater filie et ecōuerso. frater fratri zc. se re-
 uelazūt sine istis pmissis. Sed vbi nulla alia certitudo
 potest haberi. et sentit' apparitio spūs. ibi talis mod2
 probabilit' credif' obseruād2 esse. Oportz igit' in ista
 caliginosa materia sub typo quodā et exēplariter pro-
 cedere. sicut aristoteles docz. i. ethicoꝝ. qā nō querun-
 tur hic demonstratōes s; ex p̄cotib2 et signis oportet
 veritatē cognoscere quātū potest. Nec etiā est impos-
 sibile q; spiritus ille etiā aliquādo molestet aliquos ca-
 pillando vestes abstrahendo alapizando zc p̄opt' hoc
 vt credulitatē sibi imprimat. et eū attentū faciat scz
 ne dissimulet et leuiter p̄transeat visionē. sicut legim2
 in. iiii. dyalogoꝝ gregorii de naruiensi ep̄o. de q; suus
 capellan2 vidit visionē et ei itimare tardauit. ido gra-
 uiter tertia vice verberat2 est vsq; ad liuorem corpis
 et tūc itimauit eidez. Sic expti sum2 q; notis et san-
 guineis diugatis et noticiā de p̄ticularib2 reb2 hēnti-
 b2 reuelatōes per sp̄m sūt facte de restitutōib2 iniuste
 acq̄sitorū. de obstructiōib2 altariū. hospitaliū. testam̄
 toꝝ executiōib2. peregrinatiōib2 ad limina sanctoꝝ
 p̄opt' votoꝝ solutionez. q; oia cōfessa credunt' s; n̄ p̄ sa-
 tisfactionez totalit' impleta. Quia hec et similia si n̄ fuiss-
 sent cōfessa et cōtione p̄uia abluta. n̄ essz credēdū aliud
 nisi q; pro peccato mortali talibus pena deberet' etna
 Et scd3 greg. i dyalogo multū icautū est facile credere
 visionib2 somnioꝝ. p̄opt' hoc. quia causas eoz difficil-
 le est cognoscere. Et ponit ibi sex causas somniorum.
 Aut ex ventris plenitudie vel iamitate q̄s ex pergentia
 quotidiana expimur. aut cogitatione. aut demonū il-
 lusione. aut cogitatione simul et illusionē. aut reuelat-
 tione. aut cogitatione simul et reuelatione generant'

Et dicitur p̄ qd dicitur in dicitur

Et dicitur

Dicit scriptura. Multos errare fecerunt somnia. et ex
 ciderunt sperantes in illis. **Non** auguriabimini nec ob
 seruabitis somnia. et alias multas curas sequentes som
 nia. **Ex** scripturis etiā patz qd somnia ex reuelatōne di
 uina facta sunt. vt patz mathei. ii. quomodo angelus
 apparuit in somnis ioseph dicens. **Tolle** puerū et ma
 trē ei. **Et** de ioseph filio iacob. pharaone. nabucho
 donosor et danielle. **Si** quis igit̄ caret illa gratia gra
 tis data que ab apostolo dicitur discretio spirituu. i.
chorin. xii. sepius decipitur in istis reuelationibz. **Que**
 gratia marie matri domini nō defuit et sc̄is p̄us nomi
 natis. **Nostis** vero etatibz raro fiunt tales reuelatio
 nes aut vere visiones. **Cuius** ratio p̄ doctores assignat̄
 Quia deus in p̄teritis seculis in iuribz p̄marie institū
 tois sc̄z naturalis ex doctrinis et artibz inde deductis
 sufficienter prouidit fidelibz suis in his q̄ ad salutem
 ptinent. sc̄dm illud iob. **Semel** loquit̄ deus. et secun
 do idipsum n̄ repetit. **Loquit̄** em̄ modo deus p̄ scriptu
 ras et exempla sanctorū copiose. qui prius per miracu
 la loquebat̄ et reuelatōes. **Ideo** redarguit regulū il
 lum qui a christo signū petebat i sanationē filii sui di
 cens. **Nisi** signa et prodigia videritis nō creditis. Jo.
 iiii. **Et** alias i euāgelio mathei. **Generatio** mala et ad
 ultera querit signū. **Et** sc̄us augustinus de mirabilibus
 sacre scripture dic̄. **Sine** necessitate nō est recurrendū
 ad miracula seu reuelatōes. asserens modicos fidei ad
 miracula respiciētes. **Ideo** abraam dixit illi diuiti in
 inferno miracula petenti. **Habent** moysen et prophe
 tas. audiant illos. luc. xvi. **Verūtamen** aliquādo deus
 infirmitati humane adscendens. ex infinita sue pieta
 tis abundantia reuelat prout sibi placet. non obstati
 bus p̄missis. **Ideo** nostris tempibz miracula et reue
 lationes raro fiunt et sunt p̄ciose. nec sunt petende a

Comp.

que cura ad fiat confidit

fideli aliquo ubi alias se quisque scripturis et exemplis
iuuare potest. ne scripturae vilescant et ut fides crescat
et ut studiosi simus ad reuoluendas scripturas dicen-
te christo. Scrutamini scripturas quia vos putatis in
ipsis vitam eternam habere. ioh. v. Illegit in vita patrum de
quodam sancto qui habuit gratiam miraculorum. sed nullo
pactu voluit uti ea. Quodam tempore fideles ex deu-
otione venientes ad eum petierunt benedictiones ab eo. In-
ter quos quidam puerum defunctum apportauerunt. quem una
cum ceteris uiuentibus posuit ad pedes semis nescientis
eum esse mortuum. Postquam senex benedixit et orauit. sur-
reperunt uiuentes remanente puero mortuo iacere in
terza. putauit senex quod uiuere et benedictionem adhuc
peteret. dixit ad eum. Surge fili. Statim mortuus sur-
rexit. et cucurrit ad patrem suum. Ad postquam senex com-
perit. commotus dixit patri. quod nulli hoc reuelaret. quia
nullo modo eum resuscitasset si sciisset eum mortuum
fuisse. **¶ Sequitur de octauo scilicet de suffragiis
quibus animabus eratis potest subueniri per uiuentes.**

Ex quo ille anime in statu illo sunt in quo opera pe-
nitentia exercere non valent sed ieiuniis oroni-
bus elemosinis et altaris sacramento intendere. porta-
uerunt autem secum purganda scilicet lignum fenum
aut stipulam. id est. venialia tardius aut citius purgan-
da. prouidit eis de aliquo remedio in ecclesia mi-
litate. ex quo in fide et dilectione discesserunt. Per do-
ctores itaque quattuor genera suffragiorum solent di-
stingui. scilicet primo immolatio victime salutaris in
sacramento altaris. secundo elemosinarum distributio
tertio orationum instantia. quarto ieiuniorum mace-
ratio. Ad que quattuor omnia alia habent reduci sed
peregmatio. ecclesiarum visitatio. pauperum susceptio. diuini
cultus augmentatio. Et secundum istum ordinem etiam efficacia

x. 8. 1. 1. 1. 1.

et dignitas eorum solet ordinari. ita quod multum pro aliis
 valet oblatio sacrificii salutaris. ut testatur grego. iiii
dialogorum de monacho qui tres aureos de arte medi-
 cine acquisitos in ultima sua egrotudine fratri suo nomine
 copiosus revelavit et penituit. quos frater suus sancto
 gregorio presentavit. qui cum eo ipsos sepeliri iussit. non
 in cimiterio fratrum sed in sterquilinio ad aliorum fra-
 trum terrores. **P**ost triginta dies gregorius dixit ad fra-
 trem copiosum. **W**ade. et per triginta dies sine interrupti-
 one sacrificium altaris pro eo offerre stude. **Q**uibus per
 actis. frater ille defunctus copioso per visionem apparuit
 et requisitus quomodo se modo haberet respondit. **N**unc
 usque male. sed modo bene sum. quia hodie amutationem
 recepi. **E**t ista dies tricesima fuit quam frater eius pro ani-
 ma eius celebravit. **E**t sic cognitum erat quod defunctus per
 salutare hostiam supplicium evasit. **N**ec forte illa dilatio
 dierum fuit necessitatis. quia credo quod si una die fuissent
 triginta misse celebrate pro anima eius ipsa fuisset libera-
 ta. **E**t inde in ecclesia mos inolevit quod tricenaria pro mor-
 tuis solent per amicos procurari. **I**deo videtur omnino
 expedire animabus defunctorum. ut quotociens testamenta resti-
 tutiones misse elemosine et orationes persolvantur pro ce-
 leriori ereptione a penis. quia quanto citius tanto me-
 lius. **U**nde in quarto libro sententiarum querunt doctores
 an defunctus sentiat damnum ex dilatione testamentorum
 aut elemosinarum per ipsum constitutarum. **E**t responsum stat
 in hoc. **Q**uantum ad premium essenziale quod in caritate
 consistit nullum sentiunt damnum anime defunctorum. sed quo
 ad premium accidentale scilicet quo ad celeriore liberatorem
 magnum sentiunt damnum scilicet penarum quibus affliguntur
 ante solutionem. **N**am si totum mundum in possessione anime
 in supplicio existentes haberent. promptissime darent
 pauperibus ut unam solam horam de penis se redimere

missa per 37 dante ruz

emplis
 celestis
 dicen
 ario m
 tu de
 nullo
 r dev
 eo. In
 ue vna
 scieris
 it sur
 ere in
 obuc
 u2 sur
 r com
 ret qa
 ortuu
 fragns
 ntes.
 ra pe
 ocom
 porta
 fenom
 urgan
 sia mi
 er do
 ent di
 aus in
 ributo
 mace
 uci sc
 duini
 ricacia

valerent et creatores suū videre possent. Et ideo pena
 eorū gravissima est ut dictū est scz tā propt̄ dilationē glo
 rie q̄ propt̄ sensationē pene q̄ acerbissime agit ī aiām se
 patā. **I**bidē ponit grego. multas alias visiones ī qb2
 probat qd aiē defunctorū iuuāt̄ p̄ imolatōez facticn sa
 lutaris. Et dic̄ qd ista victima oblata illis prodest qui
 hic viuēdo obtinuerūt ut eos etiā p2 morte3 bona ad
 iuuent q̄ hic pro ipsis ab alijs fiunt. **S**z dic̄ qd illi salu
 briorē et tutiozem viā eligunt. q̄ bonū qd p2 morte3
 sperāt p̄ alios pro se agi hoc ipsi dū viuunt p̄ se agūt
Beatius quippe est libez exire q̄ post vincula liberta
 tem q̄rere. **N**az qd post mortem offert̄ quasi oblatio
 mortua censet̄. quod vero a viuēte dat̄ est quasi obla
 tio viua et multo gratioz est deo. **N**am legim2 in vita
 sancti ethmundi ep̄i qd corp2 cui2 dā rustici ad ecclām
 deferrebāt. et ante feretrū bos vnus ducebāt̄ pro aiā
 defuncti offerend2. **H**oc cogitō dixit sanct2 ep̄us. **S**i
 iste defunct2 iugū in quo ille bos traxit dedisset pro
 pter deū dum viueret. multo vtiliūs anime sue fuisset
 q̄ qd post mortem totū bouem viuū deo offert. **O**ul
 tum igitur peccant testamētarij quib2 om̄issa est exe
 cutio testamētōz. si differūt volūtātē vltimā testamētō
 ris exequi. qui interim semp̄ penā sustinet. nisi dilatio
 ideo fieret ut vberior inde recōpensatio seq̄ speraret̄.
Optimū igit̄ esset nō differre. **S**ed de moza breui vel
 longa quā aiē defunctorū cogunt̄ agere in purgatorio
 puto neminē scire posse nisi cui a deo aut ab ipsis fue
 rit reuelatū. **N**ec hoc cadit sub arte humana sed solū
 diuina. **N**on tamen dubitandum est qd de2 qui omnia
 in numero et pondere disponit et mensura regulatissi
 me certum tempus cuiilibz anime cōstituit. **L**egim2 ī re
 uelatōib2 vni defuncto et resuscitato et p2 cōfessione3
 rursus moriētī. xl. annos fuisse ī purgatorio ipositos

dete. 1111111111

alteri vsq; ad diem iudicii. scdm maiorem seu minorem
 purgandi materiā. Hoc tam de lege omum. nisi ex spe-
 ciali suffragio viuētū illō tēp2 breuiaret. Ex illo col-
 ligit q; diuites in hoc seculo p̄rogatiuas habēt in pur-
 gatorio vltra paupes. q̄a habent pluza per amicos suf-
 fragia q̄ pauperes qui illis carent. Deus em̄ scdm in-
 tentionem donantiū acceptat dona. Nec sit credendū
 q; etiā aīe pauperū aliqualit̄ ex his solent̄ ex caritate
 quā habent adinuicem. Sicut si duo fratres essent in
 vno carcere et vn2 liberaret̄. alter p̄manēs vtiq; gau-
 deret. et si nō de sua tam de fratris sui liberatione cui
 congratularet̄. Neq; cū vno precio possunt duo debito-
 res redimi. nisi vnus non indigeret. vel ampli2 iste im-
 penderet q̄ ille deberet. tunc credendū est q; diuina
 clementia alioꝝ penas relaxaret. Et inde orze sunt in-
 dulgentie in thesauro ecclesie recōdite. scz ex operib2
 christi marie apostolorū et martirū superogatiuis. qui-
 bus ipsis opus non erat. Quem thesaurū christ2 pape
 amittit dispensandū prudenter. Inde dicunt non indo-
 cti doctores. In cimiterio vbi pauci sunt sepulti orā-
 tiones ibi pro aīab2 facte plus prosunt illis paucis q̄
 si essent multe aīe. q̄a portiones distribute in paucos
 maiores sunt q̄ in multos. saltem per modū satisfacti-
 onis. q̄ satisfactio amensurat̄ penarū et debitorū quāti-
 tatib2 scdm maius et min2. **H**ic querunt doctores
 quarto sentētiarū di. xlv. An missa mali sacerdotis tan-
 tum valeat aīab2 sicut boni sacerdotis. Et respōdent
 q; quantū ad sacrificiū oblatum scz corporis christi et
 quantū ad ecclie meritū in cui2 persona sacerdos cele-
 brat. et quantū ad christū cuius minister est sacerdos
 idem est valor. sz nō quantū ad speciales orōnes mali
 sacerdotis. que sunt deo minus acceptabiles imo exe-
 crabiles. Sicut quādoq; atemnit̄ donū propter odiū

missa mali sacerdotis

do pona
 rone glo
 aiā se
 es i q̄b2
 actū sa.
 ddest qui
 bona ad
 illi labo
 mores
 e agūt
 liberta
 blatio
 ali obla
 in vita
 eccliam
 pro aīa
 us. Si
 et pro
 fuisset
 ul.
 est ere
 testamū
 dilatio
 eraret.
 eui vel
 atorio
 sis fue
 d solū
 omnia
 ulatū
 2 i re
 siones
 ositos

donatis. Ideo creditur q̄ aures dei magis sunt inten-
te ad preces iustorū secundū psalmistā q̄ ad preces re-
proborū. **E**x premissis sequitur q̄ suffragia nō sunt ne-
cessaria animabus que iam sunt in celo. quia non sunt
mendicantes seu indigentes quales sunt anime in pur-
gatorio. tam si fiunt ignoranter pro eis de2 conuer-
tit ea pro indigentib2 in penis. aut comportantur in
thesaurū ecclesie. **E**t dicit augustin2 iniuria est orare
pro martire. **N**ec etiā suffragia prosunt aiabus in lim-
bo puerorū. quia ille detinet solū pro peccato origina-
li non pro actuali. et pena damni puniunt que est per-
petua. **N**ec prosunt dānatis. quia decesserūt sine gra-
tia. nec erant membra christi quāntū ad fidem que p̄
dilectionē operat̄. ideo non viuificant̄. **E**x premissis
etiā sequit̄ q̄ hi qui p̄dicant populo publice in cancel-
lis q̄ in qualibet missa vna anima de purgatorio libe-
retur. et vn2 peccator auertatur. non habent in hoc
verū fundamentū probatōis. nec hoc probare possunt
nec ab aliquo autentico doctore illud audierunt. nec
legerunt illud in scriptura probata. nisi esset alicui re-
uelatū a deo. **E**t si sic probent reuelatōnē. et credim2
eis **I**lla em̄ sunt occulta dei iudicia ab oculis nostris
absconsa. **E**t si dicerent. popul2 per hoc incitatur ad
offerendū et ad audiendū diuina et ad frequentādū
missas. **P**osset talib2 non incongrue responderi illud
iob. **D**eus mendacio nostro nō indiget ad animas sal-
uandas. ipso dicente. **P**redicate euāgeliū id est ver-
tatem. **S**ed potius corā populo sic dicendum est. **P**ie
credendū est q̄ multa vtilitas sequit̄ ex missarū cele-
bratione tam viuis q̄ defunctis. propter christi passio-
nem que rememorāt̄ in missarū celebratōe. **P**otest em̄
fieri q̄ multe anime liberant̄. aliquando pauce. aliq̄n
nulla. **E**t quis potest hec diffimire. **I**do de relaxatōe

penarū dicit henricus de gandauo q̄ tales pene tripli-
 citer relaxant̄. **Primo** per contritionē in confessione vi-
 gore clauū operantiū virtute passionis christi. et hoc
 appellat̄ forū christi. **Secūdo** relaxant̄ ex penitētia in-
 iuncta a sacerdote. et hoc appellat̄ forū hominis. **Ter-
 tio** per penam in purgatorio. et hoc appellat̄ forum
 dei. **In primo foro** multū dimittit̄ per paruam penā
In secūdo minus dimittit̄ per maiorem penā. **In tertio**
 foro minimū dimittit̄ per maximā penā. **Et pro istius**
 pene relaxatōne subuenit̄ per suffragia viuentiū ipsis
 defūctis. **Sed** ex quo efficacia sacramenti est infinita
 quare tunc non omnes anime per vnā missam pro de-
 functis de purgatorio liberant̄. **Ad hoc doctores su-
 per quarto sentētiarū** respondent. quia hoc sacramen-
 tum non semper agit scdm̄ totam potentiā suā. sed se-
 cundū ordinem sapientie et iusticie quantū ad capaci-
 tatem suscipientiū. quia agens est voluntariū non na-
 turale. sicut in ceteris agentibz voluntariis scdm̄ ma-
 gis et minz. **Ex premissis etiā** patet q̄ in ecclesia mili-
 tante vnus pro alio potest satisfacere pro peccato in
 quātum satisfactio est solutio precii pro reatu peccati
 debiti. **Quia** hoc etiā in rebz humanis locū habet vt
 alter pro altero soluat. et debitor liberat̄. **Sz** requi-
 runtur aliqua ad hoc. **Primo** vt alter sit impotēs ad
 soluendū. vel q̄ nō cōmode potest satisfacere peniten-
 tiam inunctā psoluendo. **Secūdo** requirit̄ q̄ ille in se re-
 cipiens penitentiam potens sit eam explere. **Tertio** vt
 vterqz istoz sit in caritate. **Quarto** q̄ hoc fiat auctori-
 tate sacerdotis qui conscientia vtriqz nō ignorat. **Hec**
thomas de argemta i scripto quarti di. xx. **Ido** cau-
 tissime agerent homines q̄ in infirmitatibz suis alios
 peterent vt penitentia pro ipsis assumerēt aut inunctā
 aut non inunctā. **Sed** non est simile de contritione et

pene de relaxand

q̄ 209 et 17 q̄ dicitur p̄
 hoc p̄cedit

confessione sicut de satisfactōe. licet iste tres sint par-
tes penitentie. quia nullus potest pro alio conteri aut
confiteri. cuius ratio est. quia in contritōe iustificat
impius. Et aug² dicit. Qui creauit te sine te non vult
te iustificare sine te. Et contritio et confessio ordinantur
ad interiorē aīe emūdatiōem. et respiciunt propriā
p̄sonam et gratie infusiōem. quā nullus potest alteri
mereri. licet impetrari ab aliquo a deo potest. Item
quia opus penitentie per alium factum pro alio p̄re-
quirit et p̄supponit aliū esse iam in caritate et gratia
imo q̄ ambo sint in gratia et caritate. Ergo non est
simile. Etiam si non esset confessus tunc nesciret quan-
titas satisfactōis et per consequens nullus posset pro eo
C satisfacere. Sed utrum anime in purgatorio cognoscant
suffragia pro eis facta. Ad hoc respondendum est q̄ licet
aīe in celo cognoscant p̄ces uiuentiū ad honorem ip̄arū
factas ex speculo trinitatis cōgnitiōe diuina. non tam
est credendum q̄ simili mō aīe in purgatorio. q̄a nondū
sunt beate. et adhuc sunt aīene ab illa cōgnitiōe saltē
intuitiua. licet forte cognoscere possunt diminitōz pe-
narū eis factā. et ex illa eliciunt suffragia pro eis facta
Hoc dico ex cōmuni lege. Secus autē p̄ reuelatiōē an-
gelorū eas cōsolantiū vt pie creditur. quia sunt eorū con-
ciues proxie futuri. Sed an pena earū diminiuitur q̄tū ad
intensiōē vt semp̄ remissiū puniantur quāto diutiū fue-
rint in penis. an semp̄ sit eqliiter intensa pena licet temp̄
abbrevietur n̄ audeo diffinire. licet propter acerbitatē
penarū a quibus absorbentur hoc n̄ valeat cōsiderare. Sed an
indulgentie date possint prodesse aīab² in purgatorio
Ad hoc videtur respondendum. Ex quo indulgentie sunt sti-
pendia militatis ecclesie. et ad earū participatiōz requiritur
iurisdicō. et forū ecclāsticū. ac op̄ pro quo dāt. et so-
lis vere penitentibus contritis et confessis dantur. vt patet

In penitentiis q̄ p̄p̄tione
abbreviat.

Indulgentia

in forma indulgentiarum communiter consueta. que omnia non habent locum de animabus in purgatorio existentibus. **V**idetur igitur quod nec indulgentie saltem directe et immediate valent eis. licet operum illud propter quod datur indulgentia per modum suffragii ab eo qui hoc facit possit transferri per intentionem facientis in satisfactionem anime in purgatorio. **Q**uod operum etiam sine indulgentia potest esse satisfactorium pro aliqua anima in purgatorio. sicut ieiunium elemosina peregrinatio etc. **E**t tunc non videtur prodesse ipsi facienti pro penitentia sua. ex quo cum uno opere per modum precii taxati non potest redimere duos debitores. ut dictum est. **I**gitur talis explens hoc opus pro alio. iam non meretur istas indulgentias que sunt relaxationes penitentiarum iniunctarum. **L**icet non diffidendum est quod explenti opus multum valet ex virtute caritatis quantum ad premium essenziale. quod in infinitum excedit premium accidentale quale est relaxatio penarum in purgatorio. **I**deo ille ex caritate implens operum pro alio semper plus meretur sibi ipsi quam alteri pro quo facit. sed in alio genere merendi. ut dictum est. **P**otest tamen indulgentia concessa prodesse alicui viventi ne intret penas purgatorii quas passurus esset si sine indulgentia moreretur. **E**t per accidens valent indulgentie contra penas purgatorii non quas habet sed quas habiturus esset. ut si quis in anno iubilaeo visitaret romam aut crucem assumeret ubi esset plenaria remissio omnium peccatorum. ille expleto opere ceteris paribus consequetur relaxationem omnium penarum etiam in purgatorio ut credimus. ex quo nihil defert seculo dignum penis purgatorii. et iste vivens fuit tunc de foro ecclesie militantis quales non sunt mortui. **I**deo dixit christus apostolis mathei. xviii. **Q**uecumque ligaveritis super terram ligata erunt et in celo. scilicet vos ligatis super terram ubi terminatur

vestra iurisdicio quā ego sic approbo vt p me ligata
sunt et in celo. Et sic similiter de solutione. licet aliud
sit forz ibi et hic. ideo etiā pene variant scdm mutati-
onem forz. **P**remissa locū habent et pro maxima sui
parte respiciunt aīas separatas a corporibz. Nūc etiā
reuertat stū ad aīas adhuc vnitās corporibz. Quo
modo igitur nobis viuis ambulandū sit ne illas acer-
bissimas tam infernū q̄ purgatorū icidamz penas eno-
dare restat. **F**elix enim quem faciunt aliena pericula
cautū. **S**equit̄ ergo modus quomō viuentes pos-
Simz ex philoso sunt euadere penas futuras
phia morali omne sensitūū tristia fugere natu-
raliter et delectabilia prosequi velle. ita vt ait augu2 li-
bro. lxxxiij. questionū. nemo est qui non magis dolore
timeat q̄ appetat voluptatem. quandoquidē videmz
immamissimas et inhumamissimas bestias a maximis vo-
luptatibz arceri dolorū metu. Et quia vt prius habi-
tum est pene huius temporis quantūcūqz acerbē esti-
mantur. tamen pene nulle dicende sunt in comparatio-
ne futurarum. **Q**ui ergo futuras acerbissimas fugere
appetit. p̄sentes minimas nō refugiat. quia dicit scri-
ptura. **Q**ui timet prīmā cadet super eum m̄x. id est q̄
paruā huius vite penitentiā aspernat̄ veniet super eū
maior in futuro. **T**estis est ille diues qui bisso et pur-
pura induebatur. et epulabatur quotidie splendide.
luc. xvi. Non utiqz fulciebatur vita penitentiali sed vo-
luptuosa. et cōstat quid eū sequebat̄ scz mendicitas aq̄
que tam sibi nō fuit cōcessa. **I**deo ibi in flama p̄petua
cogit̄ agere infructuosam penitentiā. qui hic paruam
et breuem agere recusabat fructuosam. **P**ons ergo et
tabula penarū futurarū sunt pene p̄sentes. dicēte chri-
sto et iohanne baptista. **P**enitentiam agite. appropin-
quabit em̄ regnū celoz. mathei. iij. Et alias christus

72

dicit. **N**isi penitentiam egeritis simul omnes peribitis
luc. xiii. Quā autē rara sit penitentia adigna pro pec-
catis hodie in hoīb2. non loquendo sed vidēdo et pal-
pando agnoscimus. **P**ossum2 etiā probare quantā pe-
nitentiā viuentes agere deberēt per hoc q̄ resuscitati
aliqui qui flamarū penas senserunt. p2 resuscitationē
penitentiā hic egerunt incompabilez nostris peniten-
tiis. **D**e quoz penitentiis scribit gregori2. iiii. dyalo-
gorum. p̄cipue de vno nomine petrus. qui ad horren-
dissima penaz loca deduct2 est. in quib2 multos hui2
seculi potentes suspensos vidit. **I**n quib2 et ipse etiā
mergi. debuit. sed angelus prohibuit et dixit ei. **E**gre-
dere. et quomodo tibi viuendū sit cautissime attende
Et euigilans cuncta visa narrauit. tantisq; postmodū
vigiliis et ieiuniis se constrinxit. vt infermū tormēta se
vidisse etiā si lingua taceret vita et conuersatio loque-
ret. **E**t postea heremū ingressus est. **E**st autē hec via
penitentie multis hominib2 dura. quia est arcta via. et
angusta est porta qua itur ad deum. **E**t hec via scōm
augustinū consistit in cōtemptu voluptatis et i toleran-
tia passionis. **Q**ue duo pene omēs homines fugere cō-
sueuerunt. igit et verā penitentiā fugiūt. **Q**uotquot
legimus resuscitados semper inuenim2 incredibile pe-
nitentiam in terra peregisse. **N**am legit̄ de quodā con-
uerso fratre. cum ex more lauaret corp2 ei2. inter ma-
nus lauantiū cepit corpus ei2 migrescere ad modū pi-
cis. post paululū vertebat̄ in igneū colozem. postea al-
bescere vt nix. post hoc reuixit. **E**t interrogatus quid
viderit respondit. **P**2 egressum aīa mea missa est in pi-
cem ardentem. postea iactata in ignem feruentissimū
post hoc in mīues glaciales. deinde in cacabū aque fer-
uentis. **I**n penis istis obiecta sunt mihi a demombus
peccata leuitatis q̄ viues paruipēdi. a qb2 demomb2

per flagella ferrea et ignita. asperam et intolerabilem
accepi disciplinam. ita quod nullum vas eneum sustinere posset
quinimo in minutissimos pulueres resolveretur. Cuius
me deus ex iusticia saluare non posset nec ex misericor-
dia danare vellet. iussit me redire ad corpus. ut exem-
plo et verbo docerem viuentes que pene peccatoribus
debentur. Postea quantam penitentiam egerit vix dicibile
est. Ecce iste religiosus confessus et contritus decedens
propter peccata leuitatis que hodie pro nullo reputan-
tur sic punitus est. Et hec deus propter nos manifesta-
uit. **Q**uantas penas credendum est etiam alias animas su-
stinere quas potuit publicare. nec enim ille primus nec
ultimus existit. **I**tem doceat nos alter religiosus quomodo
euadere possumus has purgatorum penas. **H**ic in somnis
vidit a se erigi rationem de suis peccatis multum terri-
biliter. **C**ui querenti in quantum esset obligatus responsum
est. centum libras auri. non quas alicui defraudasset sed de
notans mensuram penarum. **E**uigilans subiecit se graui pe-
nitentie ac vilibus et abiectis operibus tribus continuis
annis. ita quod ab omnibus tribulationes pateretur. **E**t post
in somnis vidit se solutum esse a decem talentis. **E**t adhuc
superabundantiori labore et ignominia indigens cepit
amentiam et stulticiam inter fratres simulare. ideo fra-
tres ei grauiora et horribilia ceperunt opera iniungere.
que cum gaudio patiebatur per .xiii. annos. **D**emum in
somnia vidit ad se angelos venientes qui absolutum eum
ab omnibus pronuntiabant. **E**t dixit. **Q**uando me fratres
grauius tribulabant. deridebant et confundebant reme-
morabar debiti et gratiose viriliter ferebam. **E**t alter
videns quendam fratrem ridentem dixit ei. **C**oram deo et
angelis eius reddituri sumus rationem. et tu rides. **H**ec
predicta volo in corde legentium esse recodita ut ma-
gis intus mastitent quam stilo depingant. **N**on particularia

igitur descendendo ut benivolus lector me gratum habeat
volens euadere has futuras penas in speculo illorum
discat quid ipse faciat. Et primo omnia iniuste acqui-
sita reddat. solis necessariis secundum statum suum contentus
Deinde statum viuendi talem sine magnis curis eligat
qui est remotus ab huius seculi dignitatibus ac diuitiis
et officiis communibus. quia haec vix aut nunquam valent sine
peccato administrari. Deinde a seculi actibus quantum
potest se faciat alienum. sibi et suis solum vacans. superfluis
pompis huius mundi renuncians. contubernio iustorum
se associans. lectionem sacrae scripturae et praedicationibus
frequenter intentus. Deinde ad fontem penitentiae sci-
licet contritionis et dolorose confessionis frequenter re-
currans cum satisfactione. nam per ista praecipue peccata de-
lentur virtute clauium sacerdotibus commissarum. non so-
lum dico culpe sed et pene. dicente christo iobis. xx.
Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum
retinueritis retenta sunt. Neque enim sacerdotes solum
ostendunt peccata confitentibus esse dimissa sicut qui-
dam volunt. quod et alii facere possent ex signis con-
tritionis. sed etiam ipsa peccata virtute clauium dimittunt
In quibus clauibus christi passio operatur. Has clauis
suscepit sacerdos in sacri ordinis perceptione. Sed secundum
dicta doctorum in scriptis suis super. iiii. sententiarum di-
stinctione. xviii. xix. et. xx. triplex distinguitur clavis sci-
licet auctoritatis quam christo auerit soli tanquam principa-
li agenti in sacramento. sicut deo. et ista nulli creatu-
re est communicabilis. sicut nec diuina essentia. Et per
hanc clauem solus deus remittit peccata. sicut et con-
ferre gratiam et gloriam nulli potest communicare. Et ista
potest dici clavis inferni. sicut dicitur in apocalypsi. Quia
deus solus habet. et appetit peccatori qui in peccatis
quali in inferno mortuus est. quando deus ei gratiam

Causes 47

tribuit vt exeat de peccato. Claudis autem ei quando demeritis ei2 exigētib2 gratiā subtrahit. **A**lia est clavis excellentie quā christ2 habet vt homo. et talē potuit ministris scz sacerdotib2 q̄ sunt dispensatores ministerioꝝ dei cōmunicare. **E**t illa clauē ministerii a christo eis om̄issa vtunt̄ sacerdotes ī am̄mistracione sacramentoz noui testamēti. **E**t sic seruat̄ veritas in vtroq; id est solus deus remittit peccata clauē auctoritatis sacerdotes clauē ministerii. **H**ec est s̄ma beati thome .iii. pte. q. lxiiii. arti. i. et iii. Cui recordat thomas de argentina libro quarto. di. xviii. **E**t ponit exemplū de principe qui habet principalez auctoritatē aperiedi et claudendi castrum aut ciuitatez. per hoc tam̄ non excludit portariuz cui clauēs om̄isit. **A**liud exemplum ponit Imperator suis officialib2 om̄ittit vt potestatez habeant maleficos puniendi. si tam̄ veniam petant et hec vel illa faciāt eos liberos dimittāt. ibi officiales h̄nt potestatez ministerii. princeps ptātem excellentie. **S**ic de christo et sacerdotib2. christus habet clauem excellentie inquantū merito sue sacratissime passionis immediate vtitur hac clauē per hoc nō excludens ministerium sacerdotū. ideo dixit. **Q**uecunq; ligaueritis sup terrā erūt ligata et in celo. **I**do in cōfessione multa culpa dimittit̄ atq; pena. **E**t si obiicitur tota culpa dimissa est in cōfessione. igitur sacerdos nō remittit aliquā. **R**espondet q̄ nulla est vera et sufficiens cōfessio nisi cum firmo proposito cōfiteendi. ex diffinitione cōfessionis. ex quo preceptuz dei. et ecclesie traditio ad cōfessionem obligant. **I**tem si dicitur peccata venialia dimittunt̄ per aspersionem aque benedictę. et per generalem cōfessionem etc. **R**ndet̄ sc̄dm sc̄m thomā hoc quo ad culpam ratione cōfessionis annexę. non quo ad totam penam. **Q**uia oportet semp̄ aliquid addere

quantum ad penam. Volens etiam penas purgatorii
euadere a largitione elemosinarum se non elonget. et lasa-
rum mendicantem recipe in domum suam non recuset. quem
si ille diues in inferno positus recepisset saluus esse po-
tuisset. Nam dicit thobias. Elemosina ab omni peccato
et a morte liberat et non patietur animam ire in tenebras
et idem. iiii. Item ante omnia talis sequatur doctrinam sancti
pauli ad romanos. xii. Obsecro vos ut exhibeatis cor-
pora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem. Que
hostia tunc deo offertur quando pura conscientia studie-
rimus vicia extirpare. passiones et concupiscentias refre-
nare. sensus exteriores ab illicitis despicendo. asperita-
te vite in ieiuniis et orationibus vigiliis lectis sternis du-
ris vestibulisque et aliis afflictionibus corporalibus nos ex-
ercendo. De qua sancta hostia corporis nostri dicit gre-
gorius in fine dialogi. Confitemur in lacrimis duriciam
mentis. formemus proximis nostris gratiam benignita-
tis. Et fidenter dico quia salutari hostia scilicet corporis
christi post mortem non indigebimus si ante mortem
deo hostia ipsi fuerimus. Non minime imo etiam maxime
pro penis purgatorii valent indulgentie vere a roma-
nis pontificibus et aliis auctoritatibus habentibus concessisse
de quibus ad presens supersedeo. et solent a theolo-
gis super. iiii. libro di. xx. tractari.

¶ Sequitur excla-
matio actoris huius tractatus.
In calce huius scripture cupiens de penuria paupertatis
mee beniuolis lectoribus per modum planctus et medi-
cine aliquid inferre. dicere mihi videor cum apostolo ad
romanos. ix. Veritatem dico in christo iesu domino no-
stro. non mentior testimonium mihi perhibente consci-
entia mea in spiritu sancto. quoniam tristitia est mihi ma-
gna et continuus dolor cordi meo. Et iste quidem de-
plagebat auersionem iudeorum a fide christi quam recipe-

recusabant inherentes legalibus ceremoniis moysi que christo prefererent. Unde et postea dicit. Cecitas ex parte atigit in israhel. In nostra vero seculi etate grandis cecitas in innumerabili multitudie christianorum atigit qui heu bestiis bestialiores reperiuntur. non tamen de omnibus hoc volo intelligi. De enim bestie sibiipsis de futuris prouident damna precauentes et comoda prosequentes. ut patet in formicis. in gruibus. in aucis siluestribus. que appropinquante hyemis asperitate. aut loca frigida declinant. aut in speluncis et cauernis sibi cibos recolligunt. hoc ex instinctu nature. Homines rationales hiemis penas futuras aut eternas aut acerbissimas temporales non ignorantes apertis oculis nihil prospicere volunt ad eas precauendas. putantes sibi solum fidei nomen sufficere ad salutem. De quibus dicit paulus. Confitentur se nosse deum factis autem non. Illegimus de sancto hieronimo ipso teste. cum litteris secularibus nimis intentus esset et requisitus esset in plagis quis esset. respondit christianus sum. Et audiuit mentiris. ciceronianus es. non christianus. Et grauius flagellatus abiurauit se in antea litteras tales legere nolle. Optimum iam multos christianos atingeret in qua. responderi posset non christianus estis sed pagani. Reperiuntur enim multi quorum conuersatio parum distat amoribus paganorum. nisi quod colunt ydola manu facta. Sed ydolatriam istam commutauerunt in auariciam. que secundum apostolum est ydolorum seruitus. Et tot colunt ydola quot sunt auaritie genera. licet quilibet paganus in uno ydolo stet attentus. Et probabiliter mihi uideor dicere. Si hodie essent ydola responsa dantia. et inopiam releuantia. diuitias et dignitates conferentia. uisuri essemus quot christiani deo derelicto ydola sequerentur. Nomen ueri christiani secundum augustinum est nomen iusticie pietatis ueritatis hu-

militatis mansuetudinis patientie misericordie castita-
tis et fraterne caritatis. Vbi hec non sunt ficta, nomen
geritur christianitatis. Ab opere enim solitum est nomen
rebus imponi, vt faber sutor. Et propter reuelationibus
plura colligi possent quomodo aliter procedit iudicium dei
aliter hominum. putant enim multi tales apud homines quales
non sunt apud deum, cuius iudicium verum est. Quod etiam
in hoc possumus probare. Vulgatissima est reuelatio
facta in vrbe parisiensi. florente tunc sicut et nunc so-
lemnem studio. de quodam celeberrimo doctore. et mira-
da fama longe lateque se diffuderat. vita et doctrina
aspicuo. occasione cuius celebris religio carthusiensis
sub eius habitu gaudeo me vtrina dignum delitescere. sue
prime institutionis sumpsit principia. tempe magistrum
brunonis. Hic itaque doctor rebus humanis exemptus et
corpus per triiduum in feretro reueratum coram concurrentium
multitudine populorum. prima die terribili voce clama-
uit. Iusto dei iudicio accusatus sum. Secunda die. Iusto
dei iudicio iudicatus sum. Tertia die. Iusto dei iudicio
condempnatus sum. Et quis uiuentium de tam celebri et
glorioso uiro hoc credidisset. nisi diuina voce hoc cla-
ruisset. Vbi sunt iam isti qui dicunt. Sufficit christiano
ad salutem seruare mandata. Quis credere potuit nisi
quod iste tam sollemnis doctor seruasset mandata. Sed fode
pariete latentem et inuicem alia in corde exarata quam in
tabulis moysi descripta mandata. Quotiens paulus in
epistolis suis dicit. Qui talia agunt regnum dei non
possidebunt. Constat autem quod omne mortale peccatum est
contra preceptum diuinum. Et quis omnia mortalia di-
merare potest. et maxime solo corde cum deliberatione
conclusa. etiam si nunquam ad lucem prodeunt. Olim moyses
inuocauit celum et terram contra eos quos sciebat de-
serturos deum. utique ad vindictam et in testimonium

quia eis penas p̄dixit quas passuri erant pro peccatis.
Armabit em̄ creaturas in ultionem inimicor̄. Et quis
hodie tam parue exp̄gentie est vt viā dei ignoret. Re
pleta est terra scientia d̄m. Et tamē omnes vocati sunt
quor̄ vnus dicit. Villam emi. id est ad dominū tendo
per superbiam. habe me a cena excusatum. Alter dicit
Iuga boū emi quinq̄. id est auaricie estibus omnibz
vitiis insisto. Tertius dicit. Uxorem duxi id est vo
luptatibz carnalibz vaco ideo non possum venire. In
his tribus generibus vicioꝝ pene totus mundus pre
cipitium patitur. quia crassa nubes carnalium desi
derioꝝ et terrenar̄ solitudinū obtenebrescere facit
rationem vt videre nequeat quo pergat. Incidimus
enim tempora muliebria in quo homines aspera fugi
unt. delicata tota intentione querunt. et pro his asse
quendis etiā dura subire nō metuunt. feliciores vtiq̄
si pro eternis deliciis hec subire nō formidaret. Vide
mus certe quante turbines belloꝝ etiam vsq̄ ad sang
uinis effusionem in diuersis mundi partibus crassant̄
pro solis temporalibz aut acquirēdis aut conseruan
dis. n̄ pro fide catholica tuenda. In quo rogo regno
aut prouincia longo tempore tranquillitas pacis con
seruatur. Nec omnia primordia sua ducunt aut ex su
perbia aut ex auaricia. intantuz ut columba de archa
emissa id est sp̄ssancti gratia querens in terra locum
ubi pedem figat inuenire nō possit pre inimietate luti
et limi terrenarum passionum. sicut olim tempore noe
Reuera redierūt tempora infausta que fuerunt ante
captiuitatē filioꝝ israhel in babilonia qm̄ deus plures
misit prophetas ad amonenduz eos ut relictis ydolis
deum patrum suor̄ sequerent̄. per eos predicens eis
horrendas captiuitates. quas ipsi audire contempserūt
imo deriserunt et in canticum musicum illudentes per

terunt. ut dicitur Ezech. xxxiii. Insuper et eos occide-
runt. Nam ut dicit ysa. c. xxviii. Cum sancti prophete
filiis israhel annuntiabant penas futuras. ipsi eos subsan-
nauerunt dicentes. Manda remanda. Expecta reexpecta
Modicum ibi. modicum ibi. Ac si dicerent. Multiplica
precepta. expecta executionem penarum. et tamen modicum
ibi sequitur veritatis. Postea tamen per experientiam
senserunt veritatem. cum in cathenis ducebantur captivi
Sic nostris etatibus cum multi audiant eternarum penarum
horrendas annuntiationes. nec vident eas et pro ludo eas
deducunt. Sed expectent paululum. et veritas dabit in-
tellektum auditui. Non tamen ideo veritas silentio transeun-
da est licet non grate audiat a multis. Inueniet enim
aliquando sermo diuinus ubi requiescat. Nam dicit sa-
piens quidam dum multas lupa tendit oues predeatur
ut unam. Nec mercede carebit relator veritatis. teste
hieronimo qui in quadam epistola ait. Qui ethiopem
inuitat ad balneum et si ingredieret non auferat illi. uel
pecuniam accipit sibi. et licet in illius candore non gau-
deat certe uel in suo lucro letatur. Ita sine dubio qui
inobedientem diuinis sermonibus monet. quous refragan-
tis peccata non tollat. mercedem tamen sibi de ministerio
caritatis acquirat. teste christo qui dicit. luce. x. Si non
fuerit ibi filius pacis pax uestra ad vos reuertetur. Q
si sanctissimus augustinus iste celeberrimus theologus
uideret statum currentis temporis. et spe-
cularetur studia humana et presertim in sublimitate
constitutorum tam spiritualium quam secularium. non solum di-
ceret sicut eo uiuente dixit. adhuc modicum lumen in
christianis est. Sed forte diceret. pene totum lumen in
christianorum multitudine extinctum est. Et quedam san-
cta que frequenter in extasim rapiebat legitur dixisse
Si sapientissimus in mundo possit considerare quot anime

descendūt quotidie in infernū plus essent q̄ arena ma-
ris. diuenerata et plus q̄ lapilli riparū secus mare. et
infinite anime quasi mix descendunt in infernum. Quis
non tremiscet hec audiens. cum nemo scit si odio an
amore dignus sit. Cui consonat poeta. Facilis descen-
sus auerni. **Et seneca.** Antiquorū sentētia nihil aliud q̄
facienda et vitanda precepit. et tunc longe meliores
erant hoīes. Postq̄ docti prodierunt boni desierunt
Simplex em̄ et aperta illa veritas in obscurā et soler-
tam scientiā versa est. docemurq; disputare nō viuere
Hec ille. Quā verū hoc sit quotidiana hoīm declarāt
studia. Et hoc confirmatur per apostolicā sententiam et
doctrinam. que docet sobrie iuste et pie viuere in hoc
seculo. Non silogisticis disputationibus. aut tabulis
alphoncii seu motibus planetarū totam curā impen-
dere in hoc breui temporis spacio. S; quomodo deo
rationem possemus in districto examine reddere. cum
hec tunc allegare fatuū videatur. Et q̄ procedit ad
penas ignis. tunc om̄is cessat disputatio. Om̄es quot
quot legunt resuscitati. visis penis seculū deseruerunt
et in claustris se absconderūt. penitentiā artā agentes
nobis se in exemplū p̄bentes. s; paucos imitatores ha-
bentes. **Hec** rudi silo quantum valui non quan-
tum volui scripta certa caritate et qua estimavi verita-
te om̄ib; beniuolis et clariorib; lectorib; humiliter
offere em̄danda et limitāda. cedere parat; lucidiori
veritati cui non p̄scripsi. Narrans in his plures reuela-
tiones per me lectas. pie credens earū scriptores non
fuisse mentitos. q̄bus similes imo maiores. beatus gre-
gorius papa non timuit ad edificationem hominū in
suo dyalogo enarrare. veniam petens de prolixitate
aut superfluitate. caritate ad hoc me instigante. Pro
quo deus sit benedictus in secula. Amen.

ExPLICIT tractatus episcopi doctoris Jacobi de clusa
ordinis cartulienſis de apparitiombꝫ et receptaculis
animarꝫ erutarꝫ. impressus in opido Burgdorf Anno
dñi millesimoquadringentesimo septuagesimo quinto

Ordo folioꝝ

primus quaternꝫ
Tractatus de apparitiõibus
de si aliqua desiderant
et diu languentes
protectõẽ prohiberentꝫ
Unde dicit anselmus

Secũs quaternꝫ
terrore percussis
samueli et ceteris
et paruulis
nec permittit

Tertius quaternꝫ
penarꝫ dicit henricꝫ
in forma indulgentiarꝫ
dicit. Nisi penitentia
igitur descendendo

